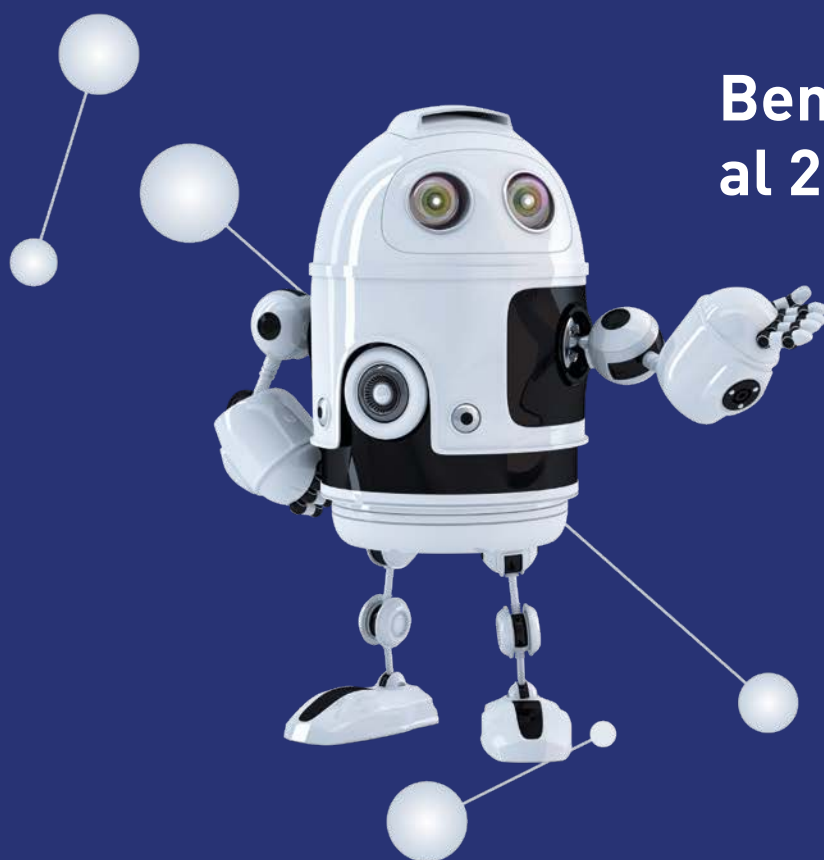

l'Auditor) 82

**Benvinguts
al 28è Fòrum**

Núm. 82
Juliol 2018

Reptes dels models de *compliance*

Informes d'auditoria: experiències després d'un any d'aplicació

Una finestra emocional al lideratge. Com puc ser més efectiu en la relació amb mi mateix i amb el meu entorn

Tokens de blockchain: vers una regulació comptable

Gamificació, simulació, aula inversa... noves metodologies per a la formació en Direcció i Gestió d'Empreses

Col·legi de Censors Jurats
de Comptes de Catalunya = **EL CØL·L3G1**

Col·legi
de Censors Jurats
de Comptes
de Catalunya

=
EL CØL·L3G1

82

Sor Eulàlia d'Anzizu, 41
08034 Barcelona
Tel. 93 280 31 00
Fax 93 252 15 01
col.legi@auditors-censors.com
www.auditorscensors.com

[l'índex]

- 3 Editorial**
Antoni Gómez
- 4 Entrevista**
Daniel Faura i Antoni Gómez
- 12 Empresa**
Reptes dels models de *compliance*
- 14 Pericials**
Dany causat per l'administrador social:
enfocament pericial
- 18 Auditoria**
Informes d'auditoria: experiències després
d'un any d'aplicació
- 28 28è Fòrum de l'auditor professional**
Seguretat en un món digital
- 30 Empresa**
Una finestra emocional al lideratge.
Com puc ser més efectiu en la relació amb mi mateix
i amb el meu entorn
- 34 Comptabilitat**
Tokens de blockchain: vers una regulació comptable
- 42 Escola d'auditoria**
Gamificació, simulació, aula inversa...
noves metodologies per a la formació en Direcció
i Gestió d'Empreses
- 46 RSE**
L'assegurament de la informació no financera
- 50 Empresa**
Millor control intern, millor gestió

Director

Xavier Cardona

Disseny

Finder & Wilber, S.A.

Edita

Col·legi de Censors Jurats de Comptes de
Catalunya

Col·laboradors

Antoni Gómez, Daniel Faura, Albert Salvador,
Víctor Benedito, Ignacio Algás, Sandra López,
M. Eugènia Bailach, Ramon Riera, Xavier Oliver,
Josep Cuesta, Merce Martí, David Sallán,
Soledad Dueñas, Luz Parrondo, Xavier Llopart,
Patricia Reverter i Javier Faleato

Quaderns Tècnics

Departament tècnic del CCJCC

L'Auditor No s'identifica específicament
amb les idees i opinions exposades en els
articles publicats, que són responsabilitat
exclusiva de l'autor.

Dipòsit Legal. B-42968-91
ISSN 2014-3893

SEGUEIX-NOS A:

@AuditorsCENSORS

<https://www.linkedin.com/grp/home?gid=4529821>

l'editorial)

Antoni Gómez
President

Aquesta és la meva primera editorial com a president del Consell Directiu del Col·legi. He tingut la gran satisfacció d'acompanyar a l'anterior president, en Daniel Faura, en els 8 anys de mandat i, per tant, he pogut constatar de prop la magnífica feina que ha realitzat. Un llarg període en què han passat moltes coses que afecten a la nostra professió i a la societat, amb etapes més fàcils i d'altres de més difícils, i en què el Col·legi ha contribuït i ha posat de relleu l'important paper que els auditors i les institucions que els representen signifiquen per a la transparència i la confiança en la informació que divulguen les organitzacions. Des d'aquestes pàgines, i en nom de la professió catalana, vull transmetre el nostre agraïment per la feina realitzada a en Daniel Faura i als membres que han deixat el Consell Directiu.

El nou Consell Directiu continuarà la tasca dels últims anys, intensificant la resposta als reptes que té plantejada la nostra professió.

Fem un servei d'interès públic, contribuint a la millora de la gestió de les empreses i entitats i a la fiabilitat i seguretat en les transaccions econòmiques, essencials per a un desenvolupament sostenible. Reivindiquem el reconeixement de la nostra professionalitat, orgullosos de fer bé les coses, treballant permanentment per formar-nos en un entorn cada vegada més complex i sofisticat, i per tant, on la nostra expertesa i independència són essencials per a la fiabilitat de la informació que la societat precisa.

Lluny de ser una "càrrega administrativa" aportem valors clau a la gestió de les empreses i altres entitats, siguin aquestes grans, mitjanes o petites. Tenim els coneixements, l'ètica i la independència per validar si es reflecteix fidelment situacions i operacions molt complexes. I analitzem, ponderem i discutim amb els responsables de les empreses els riscos a què s'enfronten, la qual cosa, naturalment, contribueix a gestionar-los.

Estem orgullosos de la nostra ètica i la nostra independència, factors clau de la nostra feina. Sabem què significa defensar els nostres punts de vista enfront de clients que a vegades són reticents a acceptar-los. Per això volem destacar la quantitat d'errors o anomalies que es produirien sense nosaltres.

Tenim altres grans reptes com a professió. La tecnologia, l'atracció i retenció del talent i l'impuls a la igualtat de gènere, en són alguns de destacats. Com també la resposta a la demanda de la societat respecte de la informació no financera, la necessitat d'augmentar la dimensió de les firmes o la incorporació d'altres professionals per tal de donar resposta a problemes molt complexos, que requereixen equips especialitzats i multidisciplinaris. A tot això, també, el nou Consell Directiu hi donarà resposta.

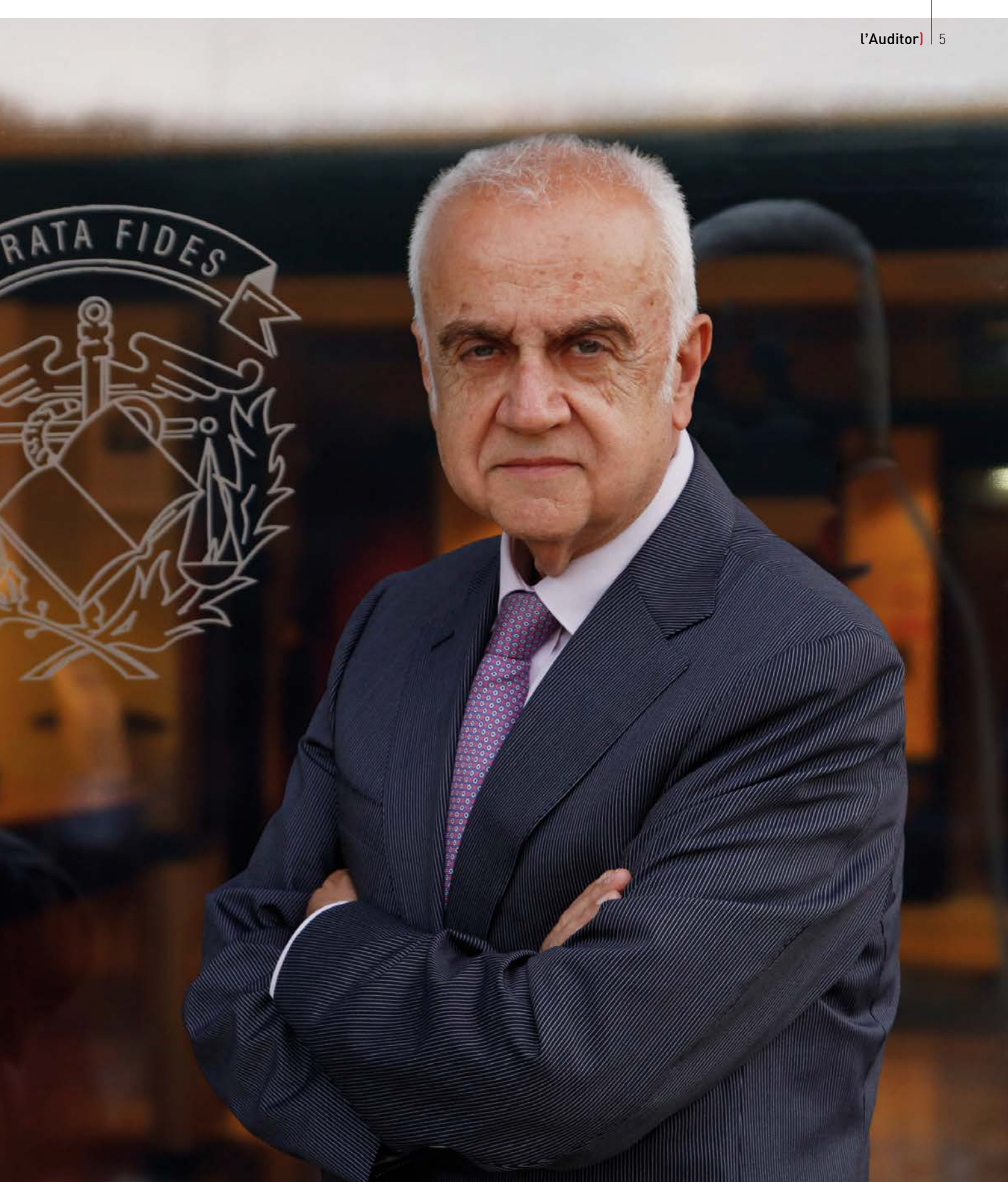
L'impuls de la nostra professió ha de ser obra de tots. Auditors individuals, firmes petites, mitjanes o grans. La nostra contribució a la feina ben feta i a aconseguir que, com a col·lectiu, el nostre servei sigui cada dia de més qualitat i apreciat pels usuaris, ens ajudarà a tots, cadascú en el seu mercat, a aconseguir un futur més prometedori. Des del nou Consell Directiu estem segurs que podrem seguir comptant amb la participació entusiasta de tots.

l'entrevista)

Sr. Antoni Gómez

President del Col·legi de Censors Jurats de Comptes de Catalunya

Sr. Daniel Faura

President del Col·legi de Censors Jurats de Comptes de Catalunya
2010- març 2018

“ Les claus del futur de l'auditoria

El 2018 és un any de traspàs al Col·legi, any d'eleccions, en Daniel Faura després de vuit anys com a president cedeix la presidència a l'Antoni Gómez. El 28è Fòrum, punt de trobada de la professió, aquest any amb un lema com “Seguretat en un món digital”, és un bon moment per conèixer què en pensen dels reptes del futur que hauran d'afrontar els auditors i, per descomptat, el propi Col·legi, i el millor lloc per fer-ho és la revista número 82 de *l'Auditor*.

Amb un lema de Fòrum tan encarat al futur com és “Seguretat en un món digital” és obligat preguntar-vos: Cap on va l'auditoria? Quins creieu que seran els elements clau d'aquest futur?

■ **Daniel Faura:** L'auditoria, fins avui clau en el procés de donar fiabilitat i generar confiança als diferents usuaris de la informació de les organitzacions, no resulta aliena al profund procés d'innovacions i canvis que viu tota la societat a causa dels profunds fenòmens de disrupció tecnològica que comporten el tractament massiu de dades, la digitalització i els avenços exponencials de la intel·ligència artificial. La intermediació en general viu una profunda transformació, centrada en identificar la seva aportació en la cadena de generació de valor, i pel que fa a l'auditoria, en la mesura que la seguretat, la fiabilitat i la confiança en les dades sovint es determina per les anomenades “cadena de blocs” i la criptografia sofisticada, haurà d'identificar nous àmbits d'actuació i centrar el seu focus no tant en confirmar la bondat i correcció dels registres, sinó en afegir valor a les dades analitzades, determinar en quina mesura s'ajusten a les estratègies, i la seva validesa per formular prediccions i estimacions.

■ **Antoni Gómez:** Comparteix la visió d'en Daniel i ressaltaria la importància que l'auditor pugui confirmar la confiança en els sistemes tecnològics que utilitza l'empresa. Naturalment precisarà altres competències als seus equips. Això obre a més nous àmbits als quals l'auditor pot donar resposta. En primer terme, oferint una major velocitat i freqüència en la confirmació de

la fiabilitat de la informació financera. És possible que en el futur veiem una auditoria en temps real. En segon terme, per la capacitat per a validar la informació no financera, demanda creixent de la societat, i que està vinculada als mateixos sistemes i processos dels quals s'obté la informació financera. També aquest expertise permet oferir serveis per millorar la seguretat dels sistemes tecnològics i dels processos que els suporten.

La tecnologia permet una gestió interna de les firmes i despatxos i una comunicació amb els clients innovadora. L'accés remot permet el teletreball per als nostres equips i la intercomunicació efectiva amb els clients des de qualsevol lloc i qualsevol dispositiu. Hem d'adaptar les nostres formes de treballar al que ja és habitual en les noves generacions.

*LA TECNOLOGIA PERMET
UNA GESTIÓ INTERNA DE
LES FIRMES I DESPATXOS I
UNA COMUNICACIÓ AMB ELS
CLIENTS INNOVADORA*

ANTONI GÓMEZ

És obligat parlar dels nous models d'informes, que ha estat el tema estrella per als auditors aquest any. Creieu que aporten valor als grups d'interès? Creieu que és un primer pas per al canvi en el model de l'auditoria?

■ **DF:** Els nous informes d'auditoria finalment donen resposta a part de les expectatives que els inversors i altres usuaris dels estats financers reclamàvem justificadament amb relació a transparència i més informació sobre el propi procés d'auditoria, les seves responsabilitats, els seus límits, els seus continguts i, especialment, sobre les particularitats, complexitats i riscos assumits per l'ens auditat i quina és l'opinió que mereixen a l'auditor.

Aquest nou model aporta més visibilitat i contribueix a fer que els usuaris identifiquin clarament el valor aportat per l'auditor i la seva rellevància en l'anàlisi de la informació financera, i en la seva credibilitat. El nou model d'informe facilita també la comunicació de l'auditor amb tots els diferents nivells de responsabilitat en la governança de les empreses, afegint, per tant, més qualitat en el procés de transparència. La narrativa en els nous models gairebé supera en rellevància als continguts numèrics, als quals, en tot cas, els dona major i més clara significació.

- **AG:** El nou informe d'auditoria incorpora un canvi de la normativa internacional que respon a l'objectiu de donar més informació als usuaris de la informació financera, per exemple, clarificant i delimitant les responsabilitats dels auditors i dels administradors.

Com a sector valorem molt positivament aquests canvis que ajuden a la comprensió del valor de la nostra feina. Però en l'adaptació a la normativa espanyola hi ha una anomalia molt significativa quan es compara amb l'aplicació internacional. Es tracta dels "Aspectes més rellevants de l'auditoria" (Key Audit Matters, KAM, a l'original anglès de l'IAASB), regulada per la ISA 701, en què es fonamenta la normativa espanyola. La norma internacional emesa per l'IAASB (International Audit and Accounting Standards Board), contempla essencialment la informació dels KAM per empreses cotitzades, si bé afegeix que també és d'aplicació si la legislació del país requereix que l'auditor les comuniqui. Molts dels països europeus ho han incorporat exclusivament per a les auditories d'entitats d'interès públic, però a la normativa espanyola s'ha estès a tot tipus d'entitats. No ens sembla que aquesta distorsió respecte de la pràctica més habitual en el nostre entorn sigui positiva ni que porti gaire a la transparència dels comptes de moltes pimes, creant, per contra, molta confusió en la interpretació de què es vol dir realment en els informes.

I en relació amb la informació no financera, quin creieu que ha de ser el paper de l'auditor en la seva verificació externa?

- **DF:** Certament arreu del món, i responent a demandes dels diferents grups d'interès, cada cop és més extensa la informació no financera de les empreses i organitzacions que consideren crucial tant per la gestió com per la pròpia presa de decisions. I per

tant, aspectes com el medi ambient, la gestió social, el respecte pels drets humans, les mesures anticorrupció i la governança, en general, formen part integrant de la informació que presenten i que requereix també la verificació independent de l'auditor.

Tot i la dificultat afegida que comporta, cal que l'auditor ho assumeixi com una oportunitat d'assumir noves funcions i responsabilitats que permetin assegurar que aquelles informacions són fiables, completes i estan degudament suportades per evidències apropiades. Assumint també que aquests nous àmbits requeriran disposar de coneixements i experteses específiques que complementin les més tradicionals vinculades a l'entorn financer.

EL TALENT COM A SUMA D'APTITUDS, ACTITUDS I CAPACITATS AVUI ÉS MÉS CLAU QUE MAI.

DANIEL FAURA

- **AG:** La informació no financera té una importància creixent en relació amb la demanda de transparència de la nostra societat, tant si es refereix a entitats privades, a no lucratives o al sector públic. La interrelació entre operadors econòmics fa que es tingui interès en saber que succeeix en d'altres. Les actuacions en àmbits tan importants com la gestió de les persones o els aspectes socials o mediambientals són d'interès públic.

Cal tanmateix pensar que el capital financer ja no és el més important per a moltes empreses: el capital relacional, social o intel·lectual són sovint més valuosos que els recursos financers per a la continuïtat i el desenvolupament de les organitzacions.

En aquest, iniciatives com les de l'informe integrat, ajuden a generar valor, integrant tota la informació empresarial, relacionant l'estratègia, els riscos i les oportunitats amb la gestió empresarial, incloent els resultats financers i els socials, mediambientals i econòmics. Aquesta visió integral basada, tanmateix, en un pensament integral ajuda a consolidar les avantatges competitives de l'empresa de cara al futur.

Més enllà de l'obligació legal que algunes grans companyies han de presentar informes no financers, la gestió de les empreses i altres organitzacions, des d'un prisma d'informe integrat, els ajuda a posar en valor i gestionar aquells aspectes que són essencials per al seu desenvolupament.

Com ho han de fer els auditors per atreure el talent jove en un món on la demografia està canviant (inversió de la piràmide d'edat) i amb moltes més oportunitats de feina en nous camps? I des del Col·legi, què fem i què més es podria fer perquè els joves coneguin l'atractiu de l'auditoria? I quines polítiques haurien de portar a terme les firmes d'auditoria i el propi Col·legi per promoure atreure talent femení en posicions de poder i de presa de decisions?

■ **DF:** No hi ha cap dubte que si el talent sempre ha estat clau per gestionar amb èxit qualsevol organització, en moments de canvis profunds a la societat, en els models de negoci, en la importància i prioritització dels valors per part de les noves generacions, en les expectatives dels diferents grups d'interès, el talent com a suma d'aptituds, actituds i capacitats avui és més clau que mai.

Crec que sovint l'enfocament d'aquest tema clau es fa mirant cap enfora, cap a les persones, quan semblaria molt més raonable que primer ens replantegéssim el nostre propi "model de negoci" –no oblidem que en nosaltres hi "cohabita" el professional i l'empresari, som empreses i corporacions amb vocació de ser sostenibles a llarg termini. Pel que hem comentat del futur de l'auditoria, de la innovació tecnològica, de les possibilitats d'accés remot a la informació, fàcilment se'n dedueix que les capacitats i aptituds de futur poc tenen a veure amb les de les firmes de fa només 10 anys enrere.

I aquests canvis en els models, també han de ser en els estils de lideratge, en les estructures de governança de les empreses, en la seva pròpia cultura. Les organitzacions que es proposin perdurar, hauran de ser més permeables, flexibles, obertes, poc jerarquitzades, que fomentin la diversitat com a valor, que promoguin la conciliació familiar, el treball remot, que rebutgin el presencialisme, amb plans de desenvolupament i retribucions personalitzades, que estimulin el vincle de pertinença..., organitzacions liderades per persones competents, sensibles, pròximes, humils, coherents, empàtiques. D'aquesta manera l'atracció i l'estímul del talent pot resultar més assolible.

■ **AG:** El talent és bàsic per continuar fent de forma adient la nostra feina. En un entorn complex, i en ràpid canvi, en què la societat ens demana cada vegada més compromís amb la fiabilitat de la informació de les organitzacions, necessitem gent molt preparada i amb competències complementàries a les nostres clàssiques. És una professió que té tots els ingredients per atreure als joves. Som una professió que realitza una funció d'interès públic, actuem sota un codi ètic rigorós i defensem les nostres opinions des de la independència. Fem una feina gens monòtona, que requereix actualització constant. I això ho hem de comunicar adequadament.

*ÉS UNA PROFESSIÓ
QUE TÉ TOTS ELS
INGREDIENTS PER ATREURE
ALS JOVES.*

ANTONI GÓMEZ

És veritat que tenim coses a canviar. Hem de gestionar el treball remot, la conciliació familiar, treballar per la igualtat de gènere i facilitar les perspectives de futur als joves més preparats, i escoltar-los.

Des del Col·legi anem en aquesta direcció. Tenim una Comissió de Joves, tant per recollir i canalitzar les inquietuds de les generacions més joves, com perquè des de la proximitat generacional sintonitzin amb les inquietuds, necessitats i interessos dels auditors joves. Recentment hem creat un Grup de Treball per a la Igualtat de Gènere perquè desenvolupi iniciatives destinades a potenciar que les dones ocupin posicions rellevants a les nostres institucions i firmes.

Des del Col·legi portem molts anys reivindicant que el sector públic s'equipari al privat pel que fa a la transparència i la rendició de comptes: Què hem aconseguit fins ara? Què més podem fer?

■ **DF:** Efectivament des de fa més de 15 anys que anem insistint des del Col·legi de la necessitat que fos equiparada l'exigència de transparència entre el sector públic i el privat, pel que fa al requeriment d'auditoria externa independent obligatòria. Tot i que el sector públic, en els seus diferents nivells, també en el local, estan sotmesos a control intern per part dels òrgans d'intervenció, que tot i ser funcionalment

independents, tenen dependència orgànica de la pròpia entitat local, i també la fiscalització externa per part dels òrgans de control extern, amb recursos limitats i insuficients que no els permet la fiscalització o auditoria integral de totes les seves entitats.

Hem contribuït també, des del Col·legi, a formar als professionals de les firmes auditores en aquesta especialització, organitzant des de fa 10 anys unes jornades anuals d'auditoria pública i col·laborant també en el postgrau d'especialització –coorganitzat amb la Universitat de Barcelona, el CSITAL i l'Escola d'Administració Pública–, del qual ja en portem 7 edicions.

Finalment, per l'RD 424/2017 l'auditoria ha entrat ja com a exigència legal, recurrent i periòdica en el marc del sector públic local, regulant-la a través del règim jurídic del seu propi control intern. Malgrat no respondre a la proposta que fèiem que fos independent, sí que és important el seu abast que arriba a la pròpia entitat local, els seus organismes autònoms, societats mercantils, ens públics empresarials, fundacions i consorcis... Atesa aquesta amplitud i profunditat, la norma preveu la contractació –sota la tutela dels interventors– de firmes privades d'auditoria. Per tant, el Col·legi a través de la seva Comissió de Sector Públic i de l'Escola d'Auditoria podrà potenciar la formació especialitzada i estimular i vetllar per la bona pràctica professional en aquest sector.

- **AG:** Sí, ja fa molt temps que demanem que l'accessibilitat als comptes públics amb auditoria externa sigui, com a mínim, equiparable al que succeeix en el sector privat. Per exemple, creiem que els comptes públics d'ajuntaments de més de 5.000 habitants haurien de ser auditats. Recentment, l'RD 424/2017, de 28 d'abril, que regula el règim jurídic del control intern en les entitats del sector públic local, estableix la col·laboració dels auditors privats amb els òrgans d'intervenció local, en les actuacions de control financer, aplicant tècniques d'auditoria quant a la planificació i execució dels objectius de la revisió, pot ser un pas molt important.

Un pas endavant, però queda molt camí per recórrer. Fins i tot en l'aspecte més bàsic. Segons el Portal de Rendició de Comptes del Tribunal de Comptes, només el 65,25% dels municipis espanyols van remetre els comptes de l'exercici 2016 dins de termini. I el maig de 2018, encara més d'un 11% no ho havien fet.

Així doncs, benvingut aquest primer pas que indicàvem, però cal fer moltes més coses per arribar als nivells de transparència dels comptes públics que els ciutadans mereixen.

SENSE OBLIDAR LA COMUNICACIÓ, LES BONES PRÀCTIQUES S'HAN DE FER VISIBLES, **DANIEL FAURA**

Aquest darrer any el Consell ha elaborat un document denominat “Auditors: Compromesos amb la societat” on definim que la nostra visió és treballar per aconseguir el reconeixement públic del valor aportat pels auditors, destacant la nostra contribució positiva a la societat, actuant amb compromís d'independència de criteri, rigor i transparència. Creieu que tenim aquest reconeixement públic? Què cal fer per mantenir-lo o millorar-lo?

- **DF:** Des de ja fa més de 8 anys en l'estratègia del Col·legi i en el seu desplegament per Objectius al costat d'altres àmbits d'actuació i situat en primera posició hi teníem el concepte “Reputació Corporativa i Institucional”, conscients de la importància que assolir el reconeixement públic, la bona reputació i l'excel·lència tenien per la consolidació i sostenibilitat de la professió i la pròpia corporació.

Hi han estudis empírics que demostren els clars efectes d'associació entre: independència, ètica, qualitat, credibilitat, reputació i sostenibilitat. De manera que la independència i l'ètica dels auditors està estretament vinculada a la qualitat dels seus treballs, i que la qualitat influeix també notòriament sobre la credibilitat de la nostra funció d'oferir confiança i fiabilitat, i alhora la credibilitat afavorirà el prestigi i el respecte que contribuïran a la millor reputació, imprescindible aquesta per assegurar la sostenibilitat futura de la professió.

Sense oblidar la comunicació, les bones pràctiques s'han de fer visibles, i cal aprofitar tots els canals possibles per vehicular cap als grups d'interès i els usuaris, amb rigor i honestedat, les aportacions de la nostra professió per a l'assoliment de la integritat i la transparència, i també les seves limitacions.

AG: M'encanta una frase que diu que "fa més soroll un arbre que cau que tot un bosc que creix". I sovint això passa en la nostra professió. Ningú es recorda de nosaltres quan fem les coses bé, i segurament aquesta discreció és oportuna, però tothom ens mira quan hi ha un problema en alguna companyia. Sovint se'ns atribueix molta més responsabilitat que als propis administradors o d'altres entitats que han intervingut de forma més directa en la incorrecció.

Gràcies per compartir les vostres opinions i per emplaçar-vos no només a coincidir sovint als concerts de l'Auditori els divendres, sinó a seguir contribuint al desenvolupament d'aquesta fantàstica professió. Professió que té com a principal actiu les persones que la integren i que sense cap mena de dubte sabran convertir en oportunitats els reptes de futur que vosaltres heu compartit amb tots.

LA QUALITAT, L'ÈTICA I LA INDEPENDÈNCIA SÓN ELS ELEMENTS CLAU DE LA NOSTRA PROFESSIÓ.

ANTONI GÓMEZ

Respecte de les quasi 60.000 feines anuals que fem els auditors, el número d'incidències o de sancions és insignificant. Fem una funció essencialment preventiva, ja que amb les nostres actuacions evitem errors i incorreccions en la presentació dels comptes. Això no significa autocomplaença. Com a professionals, i evidentment com a Col·legi, estem compromesos amb la qualitat, i ens formem i millorem per donar resposta a les expectatives que es depositen en nosaltres. Així doncs la qualitat, l'ètica i la independència són els elements clau de la nostra professió.

Som conscients que el nostre futur passa per continuar donant resposta a aquestes expectatives. Si els usuaris de la informació consideressin que la nostra actuació no aporta el valor de la fiabilitat, aquesta no tindria sentit. Per això l'auditoria està estesa internacionalment, perquè en un món global i altament interconnectat, és essencial tenir la confiança que la informació preparada per una companyia ha estat revisada per un professional expert i independent. Aquí resideix l'interès públic de la nostra funció.

CREANT FUTUR.
JUNTS!

Perque el futur comença cada dia

DATEV ofereix suport a auditors, assessors fiscals, advocats i als seus clients, creant solucions en programari, serveis, consultoria i formació, conformant una xarxa davant la globalització i l'intercanvi internacional per assegurar la confiança dels nostres clients.

**Amb seu a Barcelona, SINFOPAC INTERNACIONAL es DATEV
Partner for Solutions per España, Portugal, Brasil i Amèrica
Llatina**

- ✓ Auditoria, Reporting, Consolidació i Audit Group
- ✓ Anàlisi de Dades, Controlling i International DATEV Converter Tool
- ✓ Recursos corporatius: Networking, APPs i eLearning (formació continuada)

SINFOPAC
internacional

www.sinfopac.com
info@sinfopac.com
+ 34 93 306 3406

l'empresa)

Reptes dels models de *compliance*

Albert Salvador Lafuente
Secretari General de la World
Compliance Association

L'entorn legislatiu en què l'empresa desenvolupa les seves activitats és cada vegada més complex i abundant. El nivell de bel·ligerància de les autoritats i els organismes reguladors és cada vegada més gran, i l'impacte de la regulació és més intens que mai.

Per això, i pels recents escàndols societaris i l'innegable increment de la sensibilitat social pel que fa a l'"ètica dels negocis", un nombre més elevat d'organitzacions públiques i privades internalitzen estàndards ètics i legals com a protocols de bon govern d'obligat compliment. Els riscos que cal prevenir són els que comporten conseqüències com la imposició de multes i sancions, el dany reputacional, les pèrdues de negoci per contractes no executables, conseqüències penals o l'exclusió de licitacions o subvencions públiques, entre d'altres. Per això és necessari implementar programes de *compliance*.

QUÈ S'ESTÀ FENT?

Les empreses més grans han estat les primeres a implementar la funció de compliment en les seves organitzacions.

El 78% de les empreses de més de 5.000 empleats tenen una funció de *compliance*, mentre que aquest percentatge es redueix al 38% en les empreses de menys de 5.000 empleats.

Així doncs, una prioritat de les empreses és implementar un sistema de gestió de riscos corporatius eficaç, on es planteja el concepte **d'integració i implicació de la totalitat de l'organització** en la gestió de risc.

És en aquest sentit, i fruit de les exigències legals i del mercat, i m'agradaria creure que també per un canvi en la cultura empresarial – importada del món anglosaxó –, que hi ha cada vegada més empreses que implementen sistemes de gestió i **prevenció** de riscos.

QUINS SÓN ELS REPTES A QUÈ S'ENFRONTEN ELS MODELS DE *COMPLIANCE*?

El repte més gran a què s'enfronten els models de *compliance* és aconseguir que l'alta direcció de les organitzacions consideri els

beneficis que atorguen els sistemes de gestió de *corporate compliance* com un element clau per a la millora competitiva i per prendre decisions estratègiques.

D'altra banda, els models de *compliance* han de ser capaços d'adaptar-se a les peculiaritats i necessitats de cada organització, i dotar-se dels recursos necessaris per ser realment eficaços.

Establir processos, mecanismes de control, identificar nous riscos i amenaces, dotar de formació a tots els àmbits de l'organització, establir un canal de comunicació / denúncies amb els empleats, proveïdors, clients i la resta de socis de negoci, establir un mapa de riscos, la supervisió de tot el model i reportar periòdicament a l'alta direcció, són alguns dels elements amb què s'ha d'enfrontar l'organització per implementar un model de gestió preventiu i eficaç que, al seu torn, ha de dotar d'un assegurament tant a nivell de riscos com de bones pràctiques en el seu conjunt.

QUINS AVANTATGES APORTA PER A LES ORGANITZACIONS TENIR UN SISTEMA DE COMPLIANCE?

Tenir implementat un sistema de compliment porta molts beneficis, més enllà de donar resposta a una autoexigència empresarial, com hauria de ser actuar d'una manera ètica i responsable, aplicant els valors propis de l'ésser humà.

Millores internes de control. Mitjançant els programes de *compliance*, s'identifiquen i valoren les situacions de risc a què estan exposades les organitzacions, alhora que permet avaluar els diferents processos, departaments i àrees d'activitat en qüestió de riscos, així com l'eficiència dels controls existents. Tot això permet que les organitzacions implementin mesures correctores per mitigar els riscos que excedeixin dels llindars als quals

cada organització està disposada a assumir, en funció de les seves polítiques internes.

Més reputació i competitivitat. Si comparem la nostra organització amb la nostra competència, i aquesta no pren mesures en matèria de *compliance*, ens anirem convertint en una empresa fiable i sostenible, que genera confiança en el consumidor i proveïdors i, com a conseqüència d'això, augmentarà la nostra rendibilitat i bona imatge corporativa.

Imprescindible si es pretén créixer i internacionalitzar-se. Molts països no estableixen relacions comercials amb empreses que no tinguin models de compliment, simplement perquè estan immersos en un comerç internacional que així els ho exigeix.

Evitar el frau intern. L'establiment de polítiques, procediments i processos, amb els respectius protocols, comporta més control sobre el que s'esdevé dins de la mateixa organització, així s'evita el frau intern, les "desviacions" indesitjades de matèria primera, de vendes a clients de dubtosa reputació o per sota del preu de cost, compres fictícies de productes o serveis i, en definitiva, una gran quantitat de situacions fraudulentas que perjudiquen seriosament el compte de resultats.

Evitar sancions judicials i administratives. Els models de *compliance* analitzen en profunditat i de manera individualitzada per a cada subjecte les seves obligacions i en promou el compliment, d'aquesta manera s'eviten sancions tant dels diferents àmbits jurídics com d'altres organismes públics amb potestats sancionadores.

Des de la **World Compliance Association**, considerem que les organitzacions, independentment de la seva grandària, que disposin de sistemes de prevenció i gestió de riscos, seran molt més competitives en un mercat cada vegada més exigent i èticament més responsable.

l'pericials)

Dany causat per l'administrador social: enfocament pericial

Víctor Benedito

Membre de la
Comissió d'Actuacions
pericials del CCJCC

Quan es planteja una acció social de responsabilitat, ens trobem davant d'un dret que la Llei de societats de capital concedeix a determinats subjectes (en concret a la societat, als socis i/o als creditors de la societat) a exigir judicialment que es reperi qualsevol detriment en el patrimoni social que estigui motivat per determinades conductes d'un subjecte determinat.

En el context anterior, i si bé les accions socials de responsabilitat s'identifiquen majoritàriament amb una acció dirigida contra els administradors societaris, en la Llei de societats de capital es tracten altres supòsits en què es pot plantejar aquesta acció judicial, sense limitar-se a una etapa concreta de la vida societària, sinó que poden estendre's des de la seva constitució i fins a la seva liquidació.

En concret, podem identificar les tipologies següents d'acció social de responsabilitat:

- En la fundació de la societat.
- Per les aportacions no dineràries.
- Contra els administradors.
- Contra els liquidadors.
- Contra els auditors.

Sobre aquesta base, en situacions com les anteriors en què hi ha un rerefons econòmic, addicionalment a l'assessorament legal que requereixen les parts, la intervenció d'experts en matèria financera, econòmica i comptable pot ser un factor determinant a l'hora d'aconseguir l'èxit en l'acreditació i el suport dels fets que motiven la pretesa acció social de responsabilitat.

Un cop s'ha dut a terme la introducció que es refereix al concepte acció social de responsabilitat, i un cop s'han identificat les diferents tipologies, ens centrarem, a continuació, en un aspecte molt concret com és l'enfocament pericial en les accions de responsabilitat contra els administradors.

Pel que fa a això, i excepte per situacions molt puntuals, en la gran majoria de casos en què es requereix la nostra intervenció professional en aquests contextos, la metodologia d'anàlisi que ha de seguir l'expert independent té moltes similituds amb la metodologia que se segueix en l'anàlisi

Estructura de l'anàlisi de les irregularitats que s'han comès, que comporten una acció social de responsabilitat contra els administradors.

d'irregularitats econòmiques en contextos de frau, ja que, independentment de la qualificació jurídica de les accions irregulars, econòmicament parlant, ens trobem amb irregularitats econòmiques.

Així doncs, en aquesta actuació i amb la pretensió no només d'enfortir, sinó també de suportar l'acció de responsabilitat que s'ha emprès, és aconsellable que l'anàlisi que dugui a terme l'expert independent s'estructuri sobre els tres aspectes següents, segons el gràfic anterior.

D'aquesta manera, i responent a les qüestions anteriors, es possibilitaran eines al Tribunal competent per jutjar les accions que s'exerceixen contra l'administrador social.

CONDUCTA IRREGULAR

Entrant en el primer dels aspectes anteriors, hem de tenir en consideració que, quan ens trobem davant de conductes irregulars des d'una perspectiva econòmica, pren una rellevància especial el terme "frau"; concepte jurídic molt ampli que, si bé també té una translació econòmica molt extensa, pot sintetitzar-se en tres¹ conductes amb un nexa comú, com és que totes donen lloc a allò que es coneix com incorreccions materials en els estats financers.

A continuació, vegem els aspectes més significatius de cadascuna:

Informació financera fraudulenta. La informació financera fraudulenta implica incorreccions intencionades, incloses les omissions de quantitats o d'informació en els estats financers, amb la intenció d'enganyar als usuaris. Això pot ser com a conseqüència d'intents de manipular els resultats per tal d'enganyar els usuaris dels estats financers influint en la seva percepció dels resultats i de la rendibilitat de la societat.

Aquesta manipulació dels resultats pot començar per accions petites o ajustos indeguts de les hipòtesis i canvis en els judicis de la direcció. Els elements de pressió i els incentius poden portar al fet que aquestes accions augmentin fins al punt de donar lloc a informació financera fraudulenta.

Una situació així pot produir-se quan, a causa de les pressions per complir les expectatives del mercat, o al desig de maximitzar una remuneració que es basa en resultats, la direcció de la companyia o els seus administradors adopten, intencionadament, postures que donen lloc a informació financera fraudulenta mitjançant la introducció d'incorreccions materials en els estats financers.

¹ Hi haurà una quarta conducta irregular en la qual s'englobarien els "suborns", que tindrien el seu tractament específic, que no es desenvoluparà en aquest article.

En algunes entitats, la direcció pot estar motivada per infravalorar els resultats en una quantitat material a fi de minimitzar els impostos, o sobrevalorar-los, amb l'objectiu d'obtenir finançament bancari.

Apropiació indeguda d'actius. L'apropiació indeguda d'actius implica la sostracció dels actius d'una entitat i, sovint, ho fan alguns empleats, en quantitats relativament petites i immaterials. No obstant això, la direcció també hi pot estar implicada, ja que té, en general, una capacitat més gran de dissimular o d'ocultar les apropiacions indegudes perquè siguin difícils de detectar.

El conflicte d'interès. Pel que fa a aquesta última tipologia, per conflicte d'interès s'entén tota situació que hagi pogut produir-se per a un empleat, un administrador o un soci d'una societat o les seves empreses i/o persones vinculades, en els quals els interessos personals (directes o indirectes) prevalen en detriment dels interessos de la societat.

Sobre això, el conflicte d'interès, no es limita només a les situacions en què intervenen empreses amb idèntic, anàleg o complementari objecte social al de la societat, sinó que ens trobem amb una conducta que afecta a la totalitat de relacions que puguin dur-se a terme i en les quals prevalgui l'interès personal al societari.

És tanta la importància de les conseqüències d'aquest tipus d'actuacions per part dels administradors socials de l'entitat, que fins i tot l'Institut de Comptabilitat i Auditoria de Comptes (ICAC) ha emès, en dates relativament properes, una consulta (Consulta núm. 3, publicada en el BOICAC 102/2015) en la qual es pronuncia sobre la redacció que va atorgar la Llei 31/2014, de 3 de desembre, als articles 229 i 230 de la Llei de societats de capital (LSC), sobre l'obligació dels administradors d'informar de les situacions de conflicte d'interessos.

En particular, considerem rellevant destacar que, en aquesta consulta, s'estableix textualment el següent:

"[...] en el preàmbul de la Llei 31/2014 es posa de manifest l'interès creixent pel bon govern corporatiu, pel convenciment generalitzat de la utilitat d'aquest tipus de pràctiques empresarials i el valor d'una gestió adequada i transparent de les societats.

En concret i pel que fa a la qüestió que planteja el consultant, manifesta que: "es reforma el tractament jurídic dels conflictes d'interès que d'ara endavant haurà de pivotar sobre aquests dos elements: el **primer** consisteix a establir una clàusula específica de **prohibició de dret de vot en els casos més greus**

de conflicte d'interès, per a la qual cosa es proposa generalitzar a les societats anònimes la norma actualment prevista per a les societats de responsabilitat limitada. El **segon** fa referència a l'establiment d'una **presumpció d'infracció de l'interès social en els casos en què l'acord social s'hagi adoptat amb el vot determinant del soci o dels socis que estan incursos en un conflicte d'interès.**"

En aquest context, **la nova redacció que s'ha donat als articles de la LSC sembla que té com a objectiu un tractament més rigorós i minucios sobre les situacions de les que es puguin derivar conflictes d'interessos, en les societats de capital (anònimes o limitades). En conseqüència, es pot entendre que el fet que la nova redacció no reculli de manera explícita els casos que sí que es preveïen en l'anterior, no és cap obstacle per considerar que aquests supòsits estiguin implícitament recollits en la nova regulació [...]"**.

D'aquesta manera, s'originaria un potencial conflicte d'interès en les situacions en què un administrador, soci o empleat d'una societat (i/o les seves societats participades) i/o les seves empreses vinculades, ostenti un interès econòmic, ja sigui a través d'un càrrec d'administració o mitjançant la tinença d'accions o participacions en una altra entitat, amb algun tipus de relació comercial i/o en societats que tinguin el mateix, anàleg o complementari objecte social que el de la societat, i que aquest interès econòmic pugui representar-li un perjudici.

En qualsevol dels tres supòsits anteriors (manipulació d'estats financers, apropiació d'actius i/o conductes en què s'aflori un conflicte d'interès), estem davant d'actes que tenen la característica principal en la seva INTENCIONALITAT, i que comporten l'ENGANY amb el propòsit d'aconseguir l'objectiu que es persegueix.

MODUS OPERANDI

Un cop s'ha identificat la conducta irregular, la qüestió següent que ens hem de plantejar fa referència al mecanisme que ha seguit la comissió de la conducta irregular. En aquest context, continuant amb la categorització que s'ha dut a terme, podem observar que:

Informació financera fraudulenta. La informació financera fraudulenta es pot aconseguir mitjançant:

- La manipulació, la falsificació o l'alteració dels registres comptables o de la documentació de suport a partir dels quals es preparen els estats financers.

- El falsejament o l'omissió intencionada de fets, transaccions o qualsevol altra informació significativa en els estats financers.

- L'aplicació intencionadament errònia de principis comptables relatius a quantitats, a la classificació, a la forma de presentació o la revelació de la informació.

La informació financera fraudulenta sovint implica que la direcció o els membres del Consell d'administració eludeixin controls que, d'altra banda, operen eficaçment. Es poden cometre irregularitats econòmiques, si s'eludeixen els controls mitjançant la utilització de tècniques com les següents:

- Enregistrant assentaments ficticis en el llibre diari, especialment en dates properes al tancament d'un període comptable, per tal de manipular els resultats operatius o aconseguir altres objectius.
- Ajustant indegudament algunes hipòtesis i canviant els judicis en què es basa l'estimació de saldos comptables.
- Ometent, anticipant o diferint el reconeixement en els estats financers de fets i transaccions que s'han produït al llarg del període.
- Ocultant o no revelant fets que podrien afectar les quantitats enregistrades en els estats financers.
- Duent a terme transaccions complexes estructurades de manera que falsegin la situació financera o els resultats de l'entitat.
- Alterant els registres i les condicions relatius a transaccions significatives i inusuals.

Apropiació indeguda d'actius. Entre altres patrons que se segueixen per a l'apropriació indeguda d'actius, podem trobar com a més rellevants els següents:

- Mitjançant una malversació d'ingressos (per exemple, apropiació indeguda d'ingressos procedents de comptes que s'han de cobrar o desviament d'imports que es reben per comptes cancel·lats comptablement cap a comptes bancaris personals).
- Per mitjà de la sostracció d'actius físics o de propietat intel·lectual (per exemple, sostracció d'existències per a ús personal o per vendre; sostracció de material de deixalla per revendre; col·lúsió amb la competència en revelar dades tecnològiques a canvi d'un pagament).

- Fent que una entitat pagui per béns o serveis que no ha rebut (per exemple, pagaments a proveïdors ficticis, pagament pels proveïdors de comissions il·legals als agents de compres de l'entitat a canvi de sobrevalorar els preus, pagaments a empleats ficticis).

- Fent servir els actius de l'entitat per a ús personal (per exemple, com a garantia d'un préstec personal o d'un préstec a una part vinculada).

- L'apropriació indeguda d'actius, està acompanyada sovint de:

- Registres o documents falsos o que indueixen a error, per tal d'ocultar que els actius han desaparegut o s'han pignorat sense l'autorització pertinent.
- L'existència de conflictes d'interès amb els qual s'ha articulat una operativa amb què es desvien fons econòmics de la societat.

El conflicte d'interès. Sobre la base de la conceptualització que es fa d'aquest terme, ens podem trobar amb una gran quantitat de patrons amb els quals es pot instrumentar un conflicte d'interès, i els més representatius són:

- D'una banda, la creació i/o l'existència de societats vinculades al subjecte en què ha aflorat el conflicte d'interès (ja sigui directiu, ja sigui administrador, ja sigui un simple empleat) amb què la societat té operacions comercials, financeres i/o d'un altre tipus.
- De l'altra, mitjançant l'aprofitament dels recursos econòmics de la societat per als seus propis objectius (per exemple, mitjançant la contractació de tercers i/o l'adquisició de béns per a ús personal).

CONSEQÜÈNCIES

Finalment, en tota acció de responsabilitat, des del moment que s'ha identificat la conducta irregular i el modus operandi que s'ha seguit per cometre-la, només resta per presentar quines han estat les conseqüències, que són clares, ja que d'una manera o una altra acaben comportant:

- Directament, uns danys i perjudicis a la societat que la majoria de vegades comporten la seva despatrimonialització.
- Indirectament, uns danys i perjudicis als tercers que tenen interessos en la societat, com els accionistes i/o creditors.

Per tant, la tasca de l'expert independent és crítica, i pot arribar a ser determinant per resoldre el conflicte judicial que es planteja.

l'auditoria)

Informes d'auditoria: experiències després d'un any d'aplicació

Ignacio Algás
Soci BDO

EIP VS NO EIP. L'AUDITORIA DE LES DUES VELOCITATS

Definitivament, l'auditoria d'una Entitat d'Interès Públic (EIP) no té massa a veure amb una que no ho és (No EIP). Les diferències queden paleses tant en la vigent Llei d'auditoria com en el Reglament (UE) 537/2014, amb normativa específica emesa separatament. L'objectiu últim, tal com assenyala el preàmbul de la Llei d'auditoria, és que les auditories d'EIP tinguin una qualitat elevada, la qual cosa

garanteix un nivell més elevat de protecció dels consumidors i inversors a escala de la Unió Europea.

Tot i que a la data de preparació d'aquest article, la temporada encara no ha acabat, ja podem anticipar tot un seguit de ensenyaments que hem pogut experimentar aquest darrer any.

■ Hem après a planificar i executar de manera diferent l'auditoria d'una EIP

Després de tres anys d'aplicar la NIA-ES 315, hem après a identificar les àrees de més risc valorat d'incorrecció material o els riscos significatius, sobre la base dels quals determinar els aspectes més rellevants de l'auditoria. Però en el cas d'una EIP o de manera voluntària en les no EIP, per determinar les qüestions clau de l'auditoria, a més, hem de tenir en compte els judicis significatius de l'auditor en relació amb les àrees dels estats financers que incloguin judicis i estimacions significatives amb un alt grau d'incertesa i també l'efecte de fets o transaccions significatius que hagin tingut lloc durant el període auditat.

■ Hem après a comunicar-nos de manera diferent amb els nostres clients i supervisors

Auditar una EIP implica una comunicació diferent amb els òrgans de govern i/o la Comissió d'Auditoria. Aquesta comunicació inclou l'emissió de determinades manifestacions escrites sobre diversos aspectes, que van des de la independència de l'auditor fins a les conclusions pròpiament dites dels nostres treballs d'auditoria.

Auditar una EIP també requereix la inclusió de determinada informació financera addicional, que es concreta en la Directiva, en els nostres Informes de Transparència.

■ Hem conegut nous límits que hem de tenir en compte i paràmetres de referència

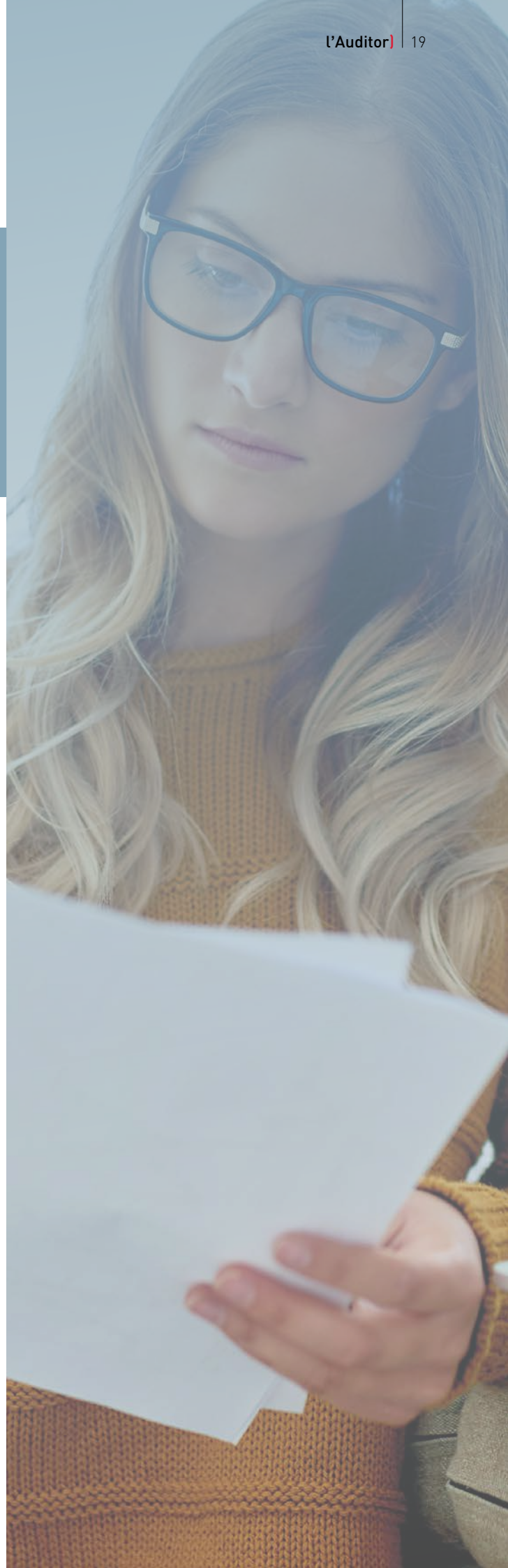
Si parlem de polítiques de control de qualitat, tant interna com externa, només cal veure la Norma de control de qualitat intern i la mateixa Llei d'auditoria per adonar-nos que el focus i la prioritat per seleccionar els treballs que s'han de revisar són les EIP. La norma també defineix la manera com els auditors d'EIP hem d'organitzar-nos internament.

I si parlem de la rotació de l'auditor, comprovarem que els requisits en les EIP són molt més estrictes que la norma general sobre els períodes màxims de contractació.

Per tal de reforçar l'actitud d'escepticisme professional, l'objectivitat i per prevenir conflictes d'interès que es deriven de la prestació de serveis aliens a l'auditoria, el Reglament (UE) 537/2014 defineix una llista, més àmplia que la general, de serveis diferents de l'auditoria que estan prohibits, així com un límit quantitatiu per als serveis compatibles.

Finalment, però no per això menys important, l'informe de gestió d'una EIP es revisa d'una manera una mica diferent. La casuística és diversa, així com el seu reflex ulterior en els informes d'auditoria. No m'estenc, però, en moltes EIP, l'Informe de bon govern corporatiu i altra informació addicional formen part de l'informe de gestió, i en determinades EIP "grans" (quan és aplicable el Reial decret llei 18/2017 en matèria d'informació no financera i diversitat) el tipus d'informació que s'ha de revelar augmenta substancialment.

Encara és aviat per comprovar si totes aquestes mesures han de servir per aconseguir els objectius que hem exposat al principi d'aquest article i per reduir el gap d'expectativa entre el que és un Informe d'auditoria i el que espera el mercat en general. Independentment d'això, el que està clar és que aquesta nova forma d'auditar EIP ha vingut per quedar-se.

Sandra López
Sòcia auditoria
Busquet Estudi
Jurídic

DIFICULTATS PER ENTENDRE I IMPLEMENTAR A NIVELL DE DESPATX ELS NOUS REQUERIMENTS DELS MODELS D'INFORME

En el nostre cas, i com la majoria de firmes d'auditoria de mitjana dimensió, no podem disposar d'un departament de formació o tècnic amb dedicació exclusiva, cosa que

suposa un gran esforç per compatibilitzar el nostre dia a dia amb la necessitat de fer una formació continuada que s'accentua quan hi ha novetats tan rellevants com la que hem viscut el darrer any.

La publicació de la resolució de l'ICAC a finals de desembre de 2016 coincidint amb l'inici de les auditories de l'exercici, ens va fer posposar la seva anàlisi en profunditat, si bé ens ho vàrem fixar com a prioritat absoluta de la formació del període, establint un calendari de formacions externes, tant a través del Col·legi de Censors com a través d'altres entitats per a tots els auditors col·legiats. El nostre objectiu era tenir assimilats els conceptes per poder donar una formació interna a tot el personal, ja basada en exemples reals.

Un cop realitzats dos cursos de formació, un dels quals organitzat pel Col·legi de Censors a Lleida, que vam poder aprofitar al màxim doncs el grup de treball era reduït, vam posar-nos un termini de 15 dies en què tots els que hi havíem assistit, havíem de redactar un informe de l'auditoria de l'any anterior amb el nou format, que va ser consensuat entre nosaltres i es va posar en comú a tot el personal. Aquest exercici va ser molt útil, doncs per la nostra dimensió és molt més fàcil posar en comú informes de clients, que molts de nosaltres ja coneixem, que els exemples més genèrics que es poden obtenir de cursos externs.

Posteriorment, vam participar en un curs de l'Escola Oberta semipresencial, en què vam haver de fer 5 casos

pràctics de càlcul d'importància relativa, matriu de riscos i redacció d'informe. Aquest curs, combinat amb el nostre treball previ, va servir per anar consolidant conceptes i anar esvaint els dubtes inicials. Fruit d'això, per exemple, vam decidir que la redacció dels nostres aspectes més rellevants de l'auditoria (AMRA) no contindria una conclusió explícita, per evitar confusions al lector sobre opinions parcials.

El mes de desembre vam fer una formació interna a tot el personal amb un format molt similar a l'anterior, posant en comú casos pràctics de càlcul d'importància relativa, matriu de riscos, justificació del risc més rellevant i redacció de l'informe.

Paral·lelament, durant aquest període preliminar, una de les dificultats que se'ns va plantejar era com fer participis als nostres clients dels canvis que això suposava, doncs habitualment, les empreses són receptives en tot el que respecta a les novetats comptables i legals, atès que els afecten de forma directa, però tot el que gira al voltant dels requeriments d'auditoria els queda una mica allunyat. En aquest sentit, vàrem fer un esforç important per definir durant les fases prèvies de les auditories, la matriu de riscos i, basant-nos en la nostra experiència i el coneixement de l'evolució dels clients, quins d'aquests haurien de ser considerats els AMRA, per començar a introduir els conceptes a l'òrgan d'administració dels nostres clients. Considerem que és molt important que coneguin la nova estructura d'informe i hi hem destinat uns recursos a explicar-los en detall, quan habitualment només els hi explicàvem quan es tractava d'un informe amb excepcions.

D'altra banda, una de les dificultats és definir quin és l'aspecte més rellevant de l'auditoria, ja que en alguns casos és molt clar, però en d'altres entitats amb balanços i operacions senzilles, es fa difícil definir un aspecte rellevant per sobre dels altres.

És evident que aquest canvi ha suposat un major esforç en la redacció dels informes, tot i que també és cert que durant aquests mesos hem aconseguit integrar i interioritzar molt millor el concepte de risc d'auditoria en l'execució dels nostres treballs.

M. Eugènia

Bailach

Sòcia auditoria

Auren

DIFICULTATS AMB ELS CLIENTS DELS NOUS MODELS D'INFORME

L'experiència que hem tingut a Auren quant a l'acollida dels nous models d'informe d'auditoria ha estat amb diversitat d'opinions, tot i que està sent millor del que inicialment ens pensàvem, però certament no ha estat per casualitat o perquè el canvi no comportés, en el primer moment,

incomprensió o incredulitat per part dels clients. La seva acceptació no ha estat automàtica o sense esforç per la nostra part.

L'any passat en el moment de lliurar l'informe corresponent a l'exercici 2016 ja vam començar a parlar de les novetats de l'exercici següent, és a dir, del que ara presentem, per primer cop, amb les qüestions claus o aspectes més rellevants de l'auditoria, com a novetat estrella de l'informe. Durant la fase interina del treball d'auditoria vam continuar fent pedagogia del canvi, a la vegada que vam organitzar sessions amb grups de clients de diferents sectors per explicar les novetats en l'informe. Tota aquesta activitat ens ha permès que en el moment de comentar els aspectes més rellevants als clients reconeguessin, de forma majoritària, que certament els que apareixien a l'informe eren aquells aspectes sobre els quals havíem fet més indagacions i havíem recollit més informació, per ser els que comportaven una major complexitat o perquè representaven quantitativament una partida molt rellevant respecte del total del balanç o del compte de pèrdues i guanys.

L'acceptació dels canvis es fa però, majoritàriament, per "disciplina legal" i no tant per reconèixer que aquests canvis aporten més transparència o credibilitat a l'informe d'auditoria, tenint en compte la complexitat dels clients i la dimensió de les companyies auditades, totes elles considerades petites i mitjanes empreses. Alguns clients confessen que tenen curiositat per llegir

els aspectes més rellevants de l'auditoria dels seus competidors, senzillament per veure si coincideixen amb els seus i comparar la seva redacció, però sense cap intenció que suposi un fet significatiu per a l'increment de la transparència informativa d'algun d'ells.

Tal com demana la normativa, els aspectes més rellevants de l'auditoria han estat comentats amb la direcció –entesa en un sentit ampli de direcció executiva i òrgans responsables del govern– de la companyia auditada i la redacció ha estat comunicada amb anterioritat a l'emissió de l'informe definitiu amb l'objectiu que no donés lloc a confusió als lectors que no tenen un coneixement previ del treball que s'explica.

Respecte a l'informe de gestió, malauradament continua sent, per a la majoria de les companyies, un document que no aporta molta més informació que aquella que ja consta en la memòria. Els responsables de les companyies continuen sent molt gelosos de les seves dades i pensen que poden ser aprofitades per la competència en el seu profit. En conseqüència, el requeriment de la normativa quant a incloure una exposició fidel sobre l'evolució dels negocis, descrivint els principals riscos i incerteses, i incloent una anàlisi "exhaustiva" de l'evolució i dels resultats dels negocis, encara és molt lluny de fer-se realitat, i els clients acostumen a resoldre la situació acollint-se en l'excusa certa que, donada la seva magnitud i poca complexitat dels negocis que realitzen, es compleix amb l'obligació amb una explicació breu i concisa, fet que de vegades complica la nostra revisió amb l'abast que demana l'actual legislació.

Ramon Riera
Soci auditoria
Viraudit

QUINS PROBLEMES ES PLANTEGEN EN LES COMUNICACIONS AMB ELS RESPONSABLES DE GOVERN

La NIA-ES 260 Revisada estableix un marc general per a la comunicació de l'auditor amb els responsables del govern de l'entitat, fet que en la pràctica suposa l'assumpció de noves

responsabilitats per part dels auditors que es concreten en la necessitat de portar a terme i documentar adequadament l'existència d'aquestes comunicacions.

Una part d'aquestes ha estat senzill de donar-li resposta i compliment simplement actualitzant les cartes d'encàrrec, en aspectes com la comunicació de responsabilitats de l'auditor o l'abast i moment de realització de l'auditoria.

Una altra part dels requeriments s'han de considerar en la fase d'execució, tals com dificultats sorgides durant la realització de l'auditoria, deficiències significatives de control intern, aspectes relacionats amb les pràctiques comptables, essent necessari per la nostra part deixar constància que hem comunicat aquests aspectes durant el transcurs del nostre treball. Els casos concrets més habituals que han sorgit en aquesta fase es deuen normalment a endarreriments significatius de la direcció per proporcionar la informació sol·licitada, dificultats en el compliment del calendari, falta de disponibilitat de la informació que s'esperava obtenir, necessitat d'haver de realitzar un major esforç de l'esperat per obtenir evidència d'auditoria, etc.

Una altra part dels requeriments s'han de considerar en la fase de conclusions i per tant, es refereix, en primer lloc, a la comunicació de les troballes significatives de l'auditoria i aspectes relacionats amb divergències en les pràctiques comptables. En aquesta fase els aspectes habituals a comentar són les incorreccions materials.

En segon lloc, i segons s'estableix en la NIA-ES, la necessària comunicació de les qüestions que afectaran a l'estructura i contingut de l'informe d'auditoria (excepcions, paràgrafs d'èmfasi, aspectes clau o aspectes rellevants i altres qüestions) així com qualsevol altre aspecte que hagi estat discutit amb la direcció, però que considerem que ha de ser comunicat també als òrgans de govern. Si bé fins ara la comunicació de les

possibles excepcions i paràgrafs d'èmfasi que poguessin afectar a la opinió era ja un procediment habitual, ara a més no podem obviar la necessitat de comunicar els aspectes més rellevants o qüestions clau de l'auditoria (AMRA/CCA) que preveiem en el nostre informe.

A efectes pràctics, en relació amb com realitzar aquestes comunicacions, les NIA-ES estableixen l'obligatorietat de comunicar per escrit només les qüestions relatives a la independència i la comunicació de les deficiències significatives en el control intern, podent realitzar-se verbalment la resta de les comunicacions. A efectes pràctics, és clarament recomanable que els aspectes que efectivament puguin ser significatius siguin comunicats per escrit i en qualsevol cas, sempre que considerem que la comunicació verbal pogués no ser adequada o podrien no arribar als òrgans de govern.

En el cas dels assumptes que decidim comunicar verbalment, és important tenir en compte que quedi degudament documentat en els papers de treball l'evidència dels assumptes objecte de comunicació, indicant el moment en què s'han realitzat i les persones a qui s'ha dirigit aquesta comunicació. A efecte de millor seguretat per la nostra part, també és recomanable incorporar en les cartes de manifestacions la confirmació per part dels òrgans de govern que han estat adequadament informats de tots els assumptes rellevants incloent també els AMRA/CCA.

Hi ha una altra problemàtica diferent pel que fa a qui s'han de fer aquestes comunicacions. En primer lloc, en la correcta identificació de quines són les persones adequades amb qui comunicar-se ja que poden variar segons l'estructura de la societat i al seu torn, segons la qüestió que hagi de ser comunicada. En segon lloc, en la forma que pugui ser comunicada, produint-se problemes, per exemple, en consells d'administració deslocalitzats.

Xavier Oliver

Soci auditoria
Uniaudit Oliver
Camps

LA COMUNICACIÓ COM A EINA PER MILLORAR LA PERCEPCIÓ DELS CLIENTS DE L'AUDITORIA

Els últims anys la professió d'auditoria ha sofert múltiples i importants canvis regulatoris, sobretot amb l'adaptació a Espanya de les Normes internacionals d'auditoria (NIA-ES), i amb la

Llei 22/2015 d'auditoria de comptes. Aquests canvis normatius responen fonamentalment a la necessitat d'homogeneïtzació dels procediments d'auditoria a nivell europeu, però també a intentar reduir la problemàtica del gap d'expectatives entre el que esperen els usuaris d'un informe d'auditoria i el que finalment reben, i millorar així la comprensió del nostre treball.

En aquest sentit, les NIA-ES han introduït canvis per millorar la comunicació dels auditors, tant amb els accionistes, socis i altres usuaris del nostre informe, com amb els responsables de govern de les entitats auditades.

Pel que fa a la comunicació amb els usuaris del nostre informe, la normativa relacionada amb l'elaboració dels nous informes d'auditoria fa que s'hagin d'incloure les qüestions clau o aspectes més rellevants de l'auditoria. Això comporta que els informes d'auditoria siguin més personalitzats i donin més informació a l'usuari de la percepció que té l'auditor de l'entitat auditada, ampliant-ne la visió merament dual que hi havia fins ara (opinió "favorable-no favorable").

D'altra banda, la nova normativa ha reforçat de forma important la necessitat de comunicació amb els responsables de govern de l'entitat auditada, amb una NIA-ES específica (NIA-ES 260 Revisada), i d'ampliar els requeriments específics de comunicació en moltes altres NIA-ES. Aquesta comunicació, que ha existit sempre, ha guanyat en rellevància, resultant necessari documentar-la en els papers de treball d'auditoria, restant força pautada per la normativa.

D'aquesta manera s'intenta que els responsables de govern, els accionistes i altres usuaris de l'auditoria, estiguin més informats de la feina de l'auditor i entenguin els raonaments utilitzats i les conclusions obtingudes. Per tant, la comunicació és un aspecte clau per millorar la comprensió del nostre treball per part dels clients de l'auditoria.

No obstant això, si sabem entendre les necessitats dels nostres clients, podem anar més enllà de la normativa i intentar incrementar i millorar aquesta comunicació. Fins a l'actualitat, moltes vegades l'auditoria s'ha centrat massa en donar una opinió sobre una informació financera del passat, i sovint, massa centrada en el compliment de la normativa comptable vigent. Només si canviem aquesta perspectiva i intentem aportar al client més valor, podrem augmentar el nivell de satisfacció dels nostres clients.

Els canvis normatius estan fent que els òrgans de govern siguin responsables de supervisar un volum cada cop més gran d'informació. A vegades aquesta informació no és merament financera, com pot ser la qualitat en els seus controls, la gestió dels riscos, l'evolució de ràtios no financeres, etc. Addicionalment, són responsables d'informació no sols històrica sinó més dinàmica, com el creixement de les vendes, projectes en desenvolupament, etc. Els auditors podem identificar aquestes necessitats d'informació per tal d'augmentar la comunicació i poder aportar més valor.

Actualment la normativa està ampliant l'abast de la feina dels auditors (per exemple, el Reial decret llei 18/2017, obliga a les entitats considerades d'interès públic amb una certa dimensió, a incloure informació no financera en l'informe de gestió). Aquesta tendència anirà en augment.

Incrementar la nostra comunicació amb els clients ha de ser una prioritat per a l'auditor, si volem millorar la qualitat del nostre treball, adaptar-nos a les necessitats dels nostres clients, i perquè no, evolucionar cap a una auditoria més innovadora i que aportin més valor.

Josep Cuesta
Soci auditoria
Auditrade

MECANISMES ESTABLERTS PERQUÈ HI HAGI COHERÈNCIA ENTRE ELS RISCOS IDENTIFICATS, COMUNICATS I ELS QUE FINALMENT HAN ACABAT SENT ELS ASPECTES MÉS RELLEVANTS O QÜESTIONS CLAU DE L'AUDITORIA

L'entrada en vigor de les NIA-ES l'any 2014 va implicar canvis molt significatius en la forma d'auditar. Entre d'altres, ens van evidenciar que l'enfocament de l'auditoria es basa en la identificació i la valoració dels riscos d'incorrecció material i la realització de procediments d'auditoria per donar-hi resposta i van potenciar la interacció de l'auditor amb els responsables de govern de l'entitat auditada.

Tanmateix, el que menys va canviar va ser la forma de transmetre la nostra feina als usuaris de la informació financera. A l'hora de redactar l'informe d'auditoria, havíem de continuar centrant els nostres esforços en precisar el contingut dels paràgrafs que contenien les excepcions i, si s'escau, els paràgrafs d'èmfasi o d'altres qüestions.

Aquest canvi ha arribat amb la modificació de les NIA-ES de la sèrie 700, dedicades a la formació de l'opinió i l'emissió de l'informe d'auditoria, incloent-hi la incorporació a les Normes tècniques d'auditoria de la NIA-ES 701 "Comunicació de les qüestions clau de l'auditoria en l'informe d'auditoria emès per un auditor independent". Amb la intenció de reforçar el seu valor afegit, els nous models incorporen canvis molt significatius, tant en l'estructura com en el contingut, però sens dubte, la major novetat és la secció corresponent als aspectes més rellevants o qüestions clau de l'auditoria.

La seva determinació és un procés de selecció en què d'entre els aspectes recollits en l'apartat 9 hem de seleccionar aquelles qüestions de major significativitat en l'auditoria, segons estableix l'apartat 10 de la NIA-ES 701.

Com fem durant tot el treball d'auditoria, en la determinació de les qüestions de major significativitat hem d'aplicar el nostre judici professional, prenent com a referència els indicadors recollits en la NIA-ES 701:

- La valoració del risc d'incorrecció material: Quan major sigui el risc d'incorrecció material en una afirmació, més judici professional s'ha d'aplicar en la planificació i aplicació dels procediments d'auditoria i en l'avaluació dels seus resultats. Normalment, aquesta major valoració del risc comporta un increment de la quantitat d'evidència a obtenir o l'obtenció d'evidència més rellevant o fiable i suposa un major esforç d'auditoria en temps i recursos de personal intern o extern.
- La naturalesa i l'extensió de la comunicació d'una determinada qüestió amb els responsables de govern de l'entitat: les qüestions difícils i complexes són les que requereixen d'una interacció més intensa amb els responsables de govern de l'entitat.

Els papers de treball d'auditoria han de documentar adequadament totes aquelles qüestions que hagin requerit d'una atenció significativa de l'auditor, d'acord amb l'apartat 9 de la NIA-ES 701, i el fonament per determinar la significativitat de cadascuna d'aquestes qüestions, d'acord amb l'apartat 10 de la NIA-ES 701.

La pròpia NIA-ES 701 indica que una llarga llista de qüestions clau de l'auditoria pot ser contrària a la idea que realment siguin les qüestions de major significativitat en l'auditoria i preveu també que no hi hagi cap més enllà d'aquelles que suposin una opinió d'auditoria modificada o una incertesa material relacionada amb l'empresa en funcionament; cosa que en alguns casos potser ja ens obliga a fer la primera reflexió, si no exercici de coherència, entre els riscos d'incorrecció material i els aspectes de major significativitat.

Les comunicacions escrites o la documentació preparada per a la comunicació verbal amb els responsables de govern de l'entitat, la documentació corresponent a la identificació de les qüestions significatives que sorgeixin durant l'auditoria, les conclusions que s'assoleixin al respecte d'això i els judicis professionals aplicats per arribar a aquestes conclusions, i els papers de treball que recullen la naturalesa, el moment de realització i l'extensió dels procediments d'auditoria, a més de ser evidència suficient i adequada que suporta la nostra opinió, permeten a l'auditor documentar adequadament els aspectes relatius a les qüestions clau de l'auditoria i faciliten la seva descripció a l'informe d'auditoria. Aquest conjunt de papers sempre ha hagut de ser un tot coherent, motiu pel qual ja teníem mecanismes de revisió, als quals aquest any, per ser el primer any del canvi, i hem afegit un plus de cura.

Merce Martí

Presidenta
executiva

Kreston Iberaudit

HI HA ASPECTES MÉS RELLEVANTS O QÜESTIONS CLAU DE L'AUDITORIA MÉS HABITUALS? HI HA INFORMES SENSE AQUESTS O QUE ELS ÚNICS QUE TENEN SÓN LES EXCEPCIONS O UN PARÀGRAF DE GESTIÓ CONTINUADA?

La redacció d'aquesta secció de l'informe d'auditoria està molt

correlacionada amb la naturalesa de l'entitat, l'entorn de control, l'activitat desenvolupada, i els sectors en què opera, per la qual cosa, en funció de la indústria i el model de negoci de l'entitat, l'/les àrea/es més significativa/es acostuma/en a identificar-se en una primera aproximació, més o menys.

El grau elevat d'interrelació de l'eventual risc, associat a una operació comptable o a un fet econòmic, amb els estats financers, en dificulta la descripció aïllada, la qual cosa complica la redacció concreta i clara, així com la resposta d'auditoria que es dissenya a aquest efecte. Tenint en compte això que hem esmentat, a continuació, relacionem algunes de les àrees més recurrents que hem identificat en aquest primer any d'aplicació de la NIA-ES 701:

- Valoració i capitalització de despeses d'investigació i desenvolupament.
- Valoració posterior d'immobilitzat material, inversions immobiliàries.
- Valoració de la cartera d'inversions financeres.
- Deteriorament de valor d'inversions en el patrimoni d'empreses del grup.
- Recuperabilitat dels actius per impost diferit.
- Valoració de les existències.
- Valoració posterior de crèdits per operacions comercials.
- Comptabilització de subvencions reintegrables concedides a l'entitat per finançar despeses específiques.
- Avaluació de contingències i provisions per litigis fiscals i legals, i per a altres responsabilitats per litigis en curs.
- Reconeixement i valoració d'operacions amb parts vinculades.
- Reconeixement d'ingressos, compres d'aprovisionaments i ràpels sobre compres.
- Reconeixement i imputació de subvencions a l'excedent de l'exercici.
- Finançament que s'obté per al desenvolupament de l'activitat.

CLIENTS SENSE ASPECTES MÉS RELLEVANTS O QÜESTIONS CLAU DE L'AUDITORIA

Actualment, la nostra experiència ens porta a concloure que no és massa freqüent no identificar un aspecte més rellevant de l'auditoria. No obstant això, s'acostuma a trobar en alguns supòsits poc habituals, com per exemple en entitats amb escassa activitat que no tinguin dubtes sobre la continuïtat, o "dormides" conjunturalment a l'espera de poder desenvolupar l'activitat que els és pròpia, o entitats el model de negoci de les quals està molt parametritzat per la normativa i tenen un sistema de control intern que opera eficaçment.

El procés d'identificació que ajuda a determinar un aspecte més rellevant de l'auditoria (AMRA) considera l'existència aïllada o conjunta de fets o transaccions significatives, judicis significatius de l'auditor en relació amb àrees dels estats financers, i àrees de més risc valorat d'incorrecció material o els riscos significatius identificats del coneixement de l'entitat i el seu entorn. És possible que, després d'aquesta bateria de consideracions, es conclougui la no existència d'AMRA, dit això, caldria sotmetre novament a avaluació si en determinades àrees o aspectes de l'auditoria s'ha incorregut en recursos més elevats, mesurat en categoria professional i temps per obtenir evidència de la no existència d'incorrecció material, que puguin posar de manifest l'existència d'un AMRA.

CLIENTS AMB ASPECTES MÉS RELLEVANTS O QÜESTIONS CLAU DE L'AUDITORIA EXCLUSIVAMENT PER EXCEPCIONS O UN PARÀGRAF DE GESTIÓ CONTINUADA

L'experiència d'enguany també ens porta a concloure que hem emès informes d'auditoria en què els seus únics AMRA eren les excepcions o incerteses materials relacionades amb fets o condicions que generaven dubtes significatius sobre la capacitat de l'entitat per continuar com a empresa en funcionament. Novament, la bateria de condicions que hem detallat anteriorment és la que ens ha portat a aquesta conclusió.

David Sallán
Soci Director GM
Auditors

COHERÈNCIA ENTRE LA DOCUMENTACIÓ I EL QUE S'HA POSAT A L'INFORME

La preocupació principal a l'hora d'enfrontar-nos a una auditoria és l'emissió encertada de l'informe d'auditoria, d'acord

amb la normativa que regula la nostra professió. És per això que hem de dur a terme els procediments d'auditoria que siguin necessaris i que ens permetin arribar a les conclusions correctes per poder determinar si hem d'incloure una o altra informació en el nostre informe. No és anodí, que amb només uns quants paràgrafs hàgim de transmetre tot el que ha sorgit durant una auditoria que pot haver durat setmanes o més temps de treball intens. Fins a l'última reforma, teníem assumides les variables que hi havia a l'informe, segurament perquè hi portàvem molt temps i teníem molt clar com afectava qualsevol circumstància revelada en el transcurs del nostre treball a l'informe d'auditoria. Amb l'última reforma i l'aparició dels aspectes més rellevants o qüestions clau de l'auditoria (AMRA/CCA) ha entrat una variable nova en la redacció del nostre informe, encara que no tant en la manera de desenvolupar el treball d'auditoria, ja que la planificació que es basa en riscos, com no podia ser d'una altra manera, ja era amb nosaltres des de feia temps.

Quan ens enfrontem a la decisió de quin AMRA/CCA incloem en l'informe d'auditoria ens trobem davant d'un nou repte. Segurament que no tindrem problemes per identificar els riscos significatius o les àrees de més risc, però sí que podem tenir dubtes sobre quins s'han de comunicar a l'informe. Per això cal que hi hagi un procés de selecció entre totes les qüestions identificades inicialment. Per fer-ho, ens ajudarem de la famosa matriu de riscos per anar perfilant i documentant la naturalesa, causes, origen, probabilitats, motius, conseqüències, etc., dels riscos significatius identificats, alhora que anirem descartant-ne la inclusió a l'informe d'auditoria, però no la seva comunicació als responsables del govern de l'entitat, al qual hem d'informar de totes les qüestions que s'identifiquen com a riscos significatius o àrees de més risc. Cal recordar que hem de deixar evidència d'aquestes comunicacions en els nostres papers de treball.

En conseqüència, les qüestions més significatives són les úniques que s'acabaran redactant a l'informe. De vegades,

serà fàcil fer-ho en tractar-se, per exemple, d'àrees molt significatives i/o amb importants estimacions, com pot ser la valoració d'un actiu intangible o d'una inversió financera. D'altres vegades, simplement per la dedicació d'hores de l'equip d'auditoria en una o altra qüestió. Per tant, no es tracta tant de documentar, entre les qüestions que es comuniquin als responsables del govern de l'entitat, les que no hagin requerit atenció significativa de l'auditor a l'hora de dur a terme l'auditoria, sinó de documentar per a cadascuna de les qüestions que, si seguim el que estableix el paràgraf 9 de la NIA-ES 701, han requerit una atenció significativa, les raons que han determinat que aquestes acabïn sent un AMRA/CCA o no.

No obstant això, de vegades sí que és adient argumentar de manera específica la no inclusió a l'informe d'alguns riscos a causa de la seva naturalesa. La NIA-ES 240 pressuposa l'existència del risc de frau en els ingressos, excepte prova en contrari, i el risc d'elusió dels controls per part de la direcció, per aquest motiu sempre han d'aparèixer a la nostra matriu de risc. Penso que és important que argumentem en els nostres papers els motius pels quals l'auditor no ha requerit una atenció significativa a aquestes qüestions, com pot ser l'experiència d'exercicis anteriors, la suficiència dels sistemes de control intern o altres argumentacions que derivin dels nostres procediments i coneixement del client.

Per tot això, és necessària la coherència entre els papers de treball i l'informe d'auditoria, no per requeriment legal, que també, sinó perquè és l'única manera de concloure i redactar de manera adient l'informe d'auditoria.

1r tast d'FPC:

Diagnòstic i preparació de l'estratègia
(4h) **Dijous Consulting**

La planificació financera.
Planificació i execució del
procés pressupostari
(4h) **Dijous Consulting**

Due Diligence
(12h) **Dijous Consulting**

La gestió mercantil de les
empreses
(4h) **Dret dels negocis**

Valoració de danys en procediment
judicial
(4h) **Dret dels negocis**

Stock options
(4h) **FPC**

Reglament de la Llei d'auditoria
(4h) **FPC**

Presentació d'Informes
d'Auditoria i valor afegit de
l'actuació de l'auditor
(2h) **Conferència**

28è fòrum de l'auditor

5 i 6 de juliol de 2018
Hotel Mellà Sitges

Seguretat

en un món digital

DIJOUS 5 DE JULIOL DE 2018

08:30 – 09:30 Acreditació

09:30 – 10:00 Inauguració

- Representant del Govern
- **Miguel Fornés**, Alcalde de Sitges
- **Antoni Gómez**, President del Col·legi de Censors Jurats de Comptes de Catalunya

10:00 – 11:00 Sessió plenària:

“La revolució tecnològica. Impactes en l'economia i la societat”

- Moderador: **Antoni Gómez**, President del CCJCC
- Ponent: **Xavier Ferràs**, Dean of the Faculty of Business and Communications Studies

11:00 – 11:30 PAUSA-CAFÈ

11:30 – 13:00 Sessions tècniques

S. 1 Els reptes dels models de *compliance* amb la seguretat

- Coordinadora: **Susana Dabán**, Membre del Consell Directiu del CCJCC
- Ponents: **Oscar López**, CEO de UBT *Compliance*
Juan Luque, Soci de Mazars Auditores, S.L.P. **Sergio González-Isla**, Director D&A per auditoria KPMG

S. 2 Noves eines per als auditors a l'era digital

- Coordinador: **Lluís Prims**, Vicepresident 2n del CCJCC
- Ponent: **Manuel Cortés**, Responsable de sistemes a la divisió d'auditoria de PwC.

S. 3 Dany causat per l'administrador social: enfocament pràctic

- Coordinador: **Secundino Urcera**, Coordinador de la Comissió d'Actuacions Pericials del CCJCC
- Ponents: **Víctor Benedito**, Membre de la Comissió d'Actuacions Pericials del CCJCC. **Alicia Herrando**, Sòcia d'Augusta Abogados

S. 4 Quins reptes normatius haurà d'afrontar l'auditor en el futur?

- Coordinador: **Xavier Pujol**, Membre del Consell Directiu del CCJCC
- Ponents: **Gemma Soligó**, Sòcia d'Auditoria a Grant Thornton. **Josep Domènec Salas**, Director d'Auditoria a PwC. **Silvia López Magallón**, Directora Audit & Assurance Deloitte

13:00 – 15:30 DINAR

15:30 – 16:30 Sessió plenària:

“Conèixer al teu equip i als teus clients”

- Presentador: **José Antonio González**, Vicepresident 1r del CCJCC
- Ponent: **Carlos Andreu**, MBA – IESE Conferenciant i Consultor

16:30 – 17:00 PAUSA-CAFÈ

17:00 – 18:30 Sessions tècniques

S. 5 Ciberseguretat i protecció de dades

- Coordinador: **Joan Vall**, Membre del Consell Directiu del CCJCC
- Ponents: **Andreu Bravo**, Soci de Ciber Deloitte. **Albert Lladó**, Director GRC Auren

S. 6 Informes d'auditoria: experiències després d'un any d'aplicació

- Coordinador: **Antonio Lechuga**, Membre del Consell Directiu del CCJCC
- Ponents: **Emili Coll**, Soci d'Activa Auditoria & Consultoria, S.L.P. **Manuel V. Martínez**, Soci de KPMG Auditores

S. 7 Assurance. Verificació d'àmbits no financers

- Coordinador: **Carlos del Cubo**, Membre del Consell Directiu del CCJCC
- Ponents: **Patricia Reverter**, Directora de Sostenibilitat / Govern, Risc i Compliment a KPMG Espanya. **Marga de Rosselló**, Sènior Manager de l'equip de Sostenibilitat, Responsabilitat Corporativa i Canvi Climàtic de PwC

S. 8 Relació entre l'auditor intern i l'auditor extern

- Coordinador: **Pere Ruiz**, Membre del Consell Directiu del CCJCC
- Ponents: **Javier Faleato**, Director General de l'Institut de Auditores Internos de España. **Daniel Artigas**, Executive Director d'auditoria EY Barcelona

21:00 – 23:00

Sopar i lliurament del premi Factor Humà
Hotel Dolce
(Av. camí de Miralpeix, 12, 08870 Sitges)

DIVENDRES 6 DE JULIOL DE 2018

09:30 – 11:00 Sessions tècniques

S. 9 Una finestra emocional al lideratge: Com ser més efectiu en la relació amb mi mateix i amb el meu entorn

- Coordinador: **Carles Sureda**, Membre del Consell Directiu del CCJCC
- Ponent: **Soledad Dueñas**, Consultora-Coach, Lideratge i Gestió del Canvi Indiv./Equips

S. 10 La fiscalitat de les criptomonedes i de la nova economia digital

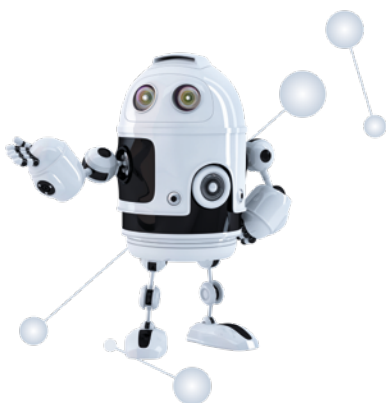
- Coordinadora: **Eva Aldeguer**, Membre del Consell Directiu del CCJCC
- Ponent: **Albert Sagués**, Tax Leading Partner RSM Asesores Legales y Tributarios

S. 11 Neurociència aplicada als negocis

- Coordinador: **Joan Lagen**, President de la Comissió de Sèniors del CCJCC
- Ponents: **Sílvia Cubo**, Conferenciant, investigadora i experta en neurociència aplicada a negocis i organitzacions. **Xavi Sarda**, Conferenciant, formador i expert en neurociència aplicada.

S. 12 Entendre el Blockchain

- Coordinadora: **Dolors Poch**, Tesorera del CCJCC
- Ponents: **Luz Parrondo**, Professora de finances UPF-Barcelona School of Management. **Borja Sánchez**, BDO.

11:00 – 11:30 PAUSA-CAFÈ

11:30 – 13:00

Sessió plenària:

“Canvis i comportament econòmic”

- Moderador: **Xavier Grau**, Diari Ara
- Ponents: **Francisco Solé Parellada**, Catedràtic d'organització de la UPC. **Antoni Abad**, President de la CECOT. **José García Montalvo**, Catedràtic d'economia de la UPF

13:00 – 14:15

Cloenda

- **Enrique Rubio**, President de l'Institut de Comptabilitat i Auditoria de Comptes
- **Ferran Rodríguez**, President de l'Institut de Censores Jurados de Cuentas de España
- **Antoni Gómez**, President del Col·legi de Censors Jurats de Comptes de Catalunya

14:15 – 15:15 CÒCTEL

l'empresa)

Una finestra emocional al lideratge. Com puc ser més efectiu en la relació amb mi mateix i amb el meu entorn

Soledad Dueñas

Consultora-Coach
Lideratge i Gestió del Canvi
individual i d'equips
www.soledadduenas.com

Llicenciada en Psicologia. Màster en Direcció i Organització d'RH. Coach Ontològic i Programa Avançat de Coaching: Cos i Moviment (Newfield Network). Coach Sistèmic d'Equips. Facilitadora Acreditada del TDA - Team Diagnostic Assessment, entre altres acreditacions. Formació contínua en Facilitació Grupal i Maneig de Conflictes, Transformació Individual-Grupal, Psicologia Orientada a Processos (Process Work). Coautora del llibre Yoga Nidra, una eina de Mindfulness.

Exploradora incansable al servei del desenvolupament de persones i organitzacions. Especialista en gestió del canvi, lideratge i el món de les emocions. Ha liderat i participat en projectes a Europa, Llatinoamèrica i Estats Units, ha acompanyat directius de tot el món, perquè ells i els seus equips expressin el màxim potencial, alhora que siguin més feliços i efectius. Professora de Tai Chi / Chi Kung, investiga i aplica regularment eines de Mindfulness en la seva vida diària i amb els seus clients.

Quantes vegades som conscients de les emocions en el nostre dia a dia? Tant si ens n'adonem com si no, ens acompanyen en totes les situacions. Entendre el paper que fan quan estan en equilibri, i com influeixen per excés o per defecte, ens ajudarà a fer-nos-en conscients i a gestionar-les d'una manera més efectiva en el dia a dia.

"Qualsevol es pot enfadar, això és una cosa molt senzilla. Però enfadar-se amb la persona adequada, en el grau exacte, en el moment oportú, amb el propòsit just i de la manera correcta, això, certament no és tan senzill."

Aristòtil (384 AC - 322 AC)

Com vaig decidir endinsar-me en el món emocional?

Contràriament al que caldria pensar, no va ser durant els meus estudis de Psicologia. En aquella època, el meu focus era l'àrea científica, la biologia, la investigació, l'epistemologia, allò experimental, etc. Col·laborava en el Departament d'Estadística en investigació bàsica. Estava molt enfocada en dades, dades i dades. Quan vaig sortir de la universitat, i em vaig incorporar al Departament de Serveis per a la Gestió del Canvi d'Andersen Consulting (avui Accenture), continuava amb el mateix enfocament. Em dedicava a la implementació de processos en les organitzacions (canvis de sistemes, projectes de qualitat, reorganització operativa, etc.). Tot, sota una impecable metodologia que marcava els passos per aconseguir els objectius. I, per a sorpresa meua, no sempre les coses sortien com "haurien de sortir". Ens trobàvem obstacles imprevistos, que no tenien res a veure amb el procés, sinó amb les persones. El què de les persones? La por al canvi, l'empipament per no haver-se tingut en compte durant el procés, la manca d'il·lusió amb el nou projecte, les tensions entre els diferents equips, el mal ambient a la feina, són alguns dels motius pels quals allò que es va planificar no funcionava com "havia de". El resultat era clar i mesurable: els diners invertits i el treball que s'havia dut a terme no es corresponien amb el rendiment que s'esperava. L'experiència emocional dels qui han portat a terme els projectes, en determina de manera important l'èxit. Els experts ho situen en un 80%.

Etimològicament, el terme emoció ve del llatí *emotio*, que significa "moviment o impuls", "allò que et mou cap a". Les diverses emocions ens porten a maneres diferents d'actuar. I, per tant, a obtenir resultats

diferents. Les emocions les experimentem avui, però tenen a veure amb un passat i un futur. Un passat perquè responen a l'aprenentatge i a les experiències al llarg de la nostra vida, i un futur perquè amb les emocions obro i tanco possibilitats. Tendim a pensar que les emocions són bones o dolentes, cosa que les inclina cap a un pol o cap a l'altre, no és l'emoció en si mateixa, sinó el moment i la proporció en què apareix, i la gestió productiva o improductiva que en fem.

Les emocions són un mecanisme adaptatiu que ens permet moure'ns en el nostre entorn. Per exemple, la por em protegeix però l'excés de por em pot bloquejar, però, d'altra banda, he d'escoltar-les. Són "missatgeres". Ens porten informació sobre com l'entorn o els meus pensaments m'estan afectant i com m'estic relacionant amb això. Per tant, em permeten prendre les decisions per saber com actuar, i des de quina emoció fer-ho, la qual cosa implica moltes vegades "deixar anar el missatger". D'aquesta manera, la ràbia em porta informació que alguna cosa és injusta, i/o s'ha de canviar, però és adient fer-ho des de la ràbia? Segurament que no, perquè el més probable és que perdi el focus del que vull aconseguir i com aconseguir-ho.

Una altra característica de les emocions és que estan en coherència amb els pensaments i la corporalitat. Aquesta última es manifesta tant en la nostra postura i expressions físiques com en la nostra bioquímica interna. Si el meu pensament és que puc aconseguir quelcom, la meua emoció serà d'alegria i motivació. No obstant això, si crec que no en seré capaç, la meua emoció serà de tristesa o descoratjament. I el meu cos ho mostrarà al món: als meus equips, als meus clients, a la meua família... I respondrà no d'acord amb les possibilitats "reals", sinó d'acord amb les meves emocions. Som fars emocionals. Podríem dir que exerceixo el lideratge des de les meves emocions.

**Soc conscient des de quines emocions lidero?
Quin impacte produeixo en l'altre des de cadascuna?
Des de la por? El desànim? La ràbia? La confiança?
La cura? L'alegria?**

Moltes vegades no som conscients de les nostres emocions, ni tampoc dels pensaments que les generen, ni de com influeixen també en els nostres pensaments, ni de la repercussió sobre el nostre cos i, per tant, de la imatge que projectem en els altres. I desconexem que si canviem la nostra corporalitat, podem variar els nostres estats emocionals.

El fet de viure en un entorn VUCA (Volatility, Uncertainty, Complexity i Ambiguity), a una gran velocitat, amb canvis constants i una alta exigència, no hi ajuda gens. Això origina unes dosis d'estrès "passat de voltes" i no adaptatiu (distrès), que acaba prenent el rumb del nostre vaixell, i ens treu el paper de patró, de líders de la nostra vida.

Com puc saber quan s'apodera de mi aquesta resposta no adaptativa?

Quan, de manera continuada, actuem com si estiguéssim en mode "emergència", com si la nostra vida estigués en risc. És a dir, respostes d'atac/defensa, bloqueig o fugida. En aquests moments, la nostra ment reacciona automàticament per tal d'"assegurar" la supervivència. Activa, entre d'altres, el sistema cardíac, el respiratori i el muscular per actuar a curt termini. Desactiva els sistemes de supervivència a llarg termini, com l'immunitat, el reproductor i el cervell prefrontal... Aquest últim s'encarrega de l'anàlisi i la solució de problemes, la creativitat, la visió, la presa de decisions i la funció estratègica, que són els que més necessitem per tenir èxit en l'entorn actual.

**Com s'aplica això a un mateix i a les organitzacions?
Què ens cal fer per agafar el lideratge del nostre propi vaixell?**

Sigui quin sigui el nostre àmbit d'influència, tots som capaços d'exercir el lideratge en les nostres vides, començant per nosaltres mateixos. Podem assumir la "responsabilitat" (habilitat per respondre), en lloc de reaccionar de manera automàtica, triar en lloc que les situacions triïn per nosaltres.

Per a això cal tenir un nivell de consciència més elevat que ens permeti tenir una metaposició sobre les nostres reaccions, pensaments, el nostre món emocional intern i el que projectem als altres.

En el meu treball amb les organitzacions, la meua experiència és que hi ha diferents tipus d'intervenció. A nivell individual, els participants dels programes aprenen a aturar-se, a mirar-se, a entendre més bé les seves emocions i les dels altres, per valorar com impacten en ells mateixos i en els altres. Això permet fer-ne un ús adequat.

Amb els equips succeeix el mateix, però amb una visió més sistèmica. Es tracta d'aprofundir en els diferents rols, les seves interaccions, en els frens i impulsors, en la coherència, en la cura de les persones, de les tasques i de l'organització. Com a facilitadora, dono suport a la cerca d'una visió compartida i compatible amb un anhel individual.

En resum, miro de facilitar unes eines aplicables i efectives que es basen en molts anys d'experiència i recerca personal amb els meus clients, tant individuals com grupals, que, sens dubte, funcionen.

Els meus clients aprenen a escoltar-se i a mirar-se com a individus i com a equips, des de la curiositat. Descobreixen el conflicte com una oportunitat per continuar generant possibilitats, on les persones siguin més felices i productives. D'aquesta manera, s'incrementa l'efectivitat en cada interacció, tasca o projecte, la qual cosa permet crear organitzacions més eficients i saludables.

Amb tot això al teu abast, deixaràs passar l'oportunitat?

© Soledad Dueñas

#sigueavanzando

Màster universitari

EN AUDITORIA DE COMPTES I COMPTABILITAT

5a edició - Programa semipresencial

- Màster universitari reconegut per l'ICAC
- Preu especial per a firmes
- Docents professionals
- Finançament amb pràctiques professionals

*Universitat
Abat Oliba CEU*

Col·legi de Censors Jurats
de Comptes de Catalunya

= EL CØL·L3G1

l'comptabilitat)

Tokens de blockchain: vers una regulació comptable

Luz Parrondo

UPF UPF-Barcelona
School of Management

Una cadena de blocs o *blockchain* és una base de dades securitzada, distribuïda i immutable que permet que la tecnologia actuï d'intermediador i possibiliti un model de negoci que es basa en un nou ecosistema. Els *tokens* del *blockchain* poden representar qualsevol tipus d'actius, des d'un valor negociable fins a una mercaderia, passant per un simple mètode de pagament. Però els *tokens* també poden representar (d'una manera conjunta o alternativa) l'accés a una xarxa, un sistema d'incentivament o un dret a fer ús de béns o serveis en el futur. Malgrat els esforços inicials per distingir els diferents tipus i funcions dels *tokens*, l'ambigüitat continua, la qual cosa és, en general, un problema per a la pràctica comptable i empresarial. En aquest treball hem seguit la classificació de *tokens* que ha elaborat FINMA (*tokens d'utilitat, tokens de valors i tokens de pagament*), i s'ofereix una guia inicial per a la gestió comptable. Finalment es destaca el risc de limitar el poder que ofereix l'ecosistema empresarial que es basa en el *blockchain*, si no podem fer aquesta distinció.

1. INTRODUCCIÓ

Una cadena de blocs o *blockchain* és una base de dades securitzada, distribuïda i immutable que permet que la tecnologia actuï d'intermediador en les transaccions. Originàriament, va permetre que el bitcoin es convertís en moneda corrent i des d'aleshores han sorgit centenars de noves empreses que fan servir les cadenes de blocs de formes originals i noves. La implementació, però, d'aquesta nova tecnologia en l'àmbit de les empreses encara està en una fase primerenca. Un dels casos d'ús més habituals que s'ha estès notablement i amb un cert grau d'eufòria entre les empreses són les ICO (*Initial Coin Offerings* o Ofertes Inicials de Moneda). Una ICO és la venda d'una sèrie de *tokens* de *blockchain* a canvi de diners digitals o fiduciaris per finançar un projecte o per obtenir finançament. Les empreses fan servir la tecnologia *blockchain* perquè actuï d'intermediària en els nous mercats de finançament o perquè els que ja hi són siguin més barats i eficients. El 2017 es van recaptar prop de 3.700 milions de dòlars en ICO en infraestructures (34,5%), comerç i inversió (13,7%), finances (10,2%), pagaments (7,8%), emmagatzematge de dades (7,8%), medicaments i sanitat (5,5%) i altres sectors. Les empreses venen *tokens* digitals per obtenir fons amb què finançar projectes específics entre el públic i, alhora, hi ha un mercat secundari de *tokens* que comporta una font d'ingressos o de pèrdua de capital per a aquests propietaris de *tokens*.

El *blockchain* fa possible intercanviar valors d'una manera fiable i immediata arreu del món, i ho fa aprofitant tant el seu propi poder com el d'internet per poder facilitar l'obtenció de capital.

Els *tokens* de *blockchain* poden representar qualsevol tipus d'actius,¹ des de valors negociables com el dòlar nord-americà, deute o accions d'empresa² a béns com el petroli³ o l'or⁴. Però els *tokens* també poden representar el valor i el desenvolupament d'una xarxa, una propietat intel·ligent, bons infalsificables segurs o fins i tot sistemes de *tokens* sense cap mena de relació amb el valor convencional i que es facin servir com a sistemes d'assignació de punts d'incentius⁵. És impossible generalitzar, si tenim en compte l'enorme varietat de tipus de *tokens* i de configuracions d'ICO, caldrà analitzar cada circumstància cas a cas. La classificació d'un *token* la determinen alguns criteris com la capa tècnica, el propòsit, l'actiu subjacent, la utilitat i l'estat jurídic (Euler, 2018). El tractament normatiu i comptable dependrà de les propietats i dels drets que concedeixi cada *token*, segons la seva funcionalitat i naturalesa intrínseca. En termes generals, podríem dir que un *token* és una unitat d'intercanvi acceptada en un ecosistema intern per capitalitzar drets, transaccions o dades. Depenent del seu estat jurídic, els *tokens* poden ser mètodes de pagament (*tokens de pagament*), permetre l'accés digital a aplicacions o serveis (*tokens d'utilitat*) o representar actius financers com participacions d'empresa que donen dret a percebre beneficis, com poden ser els dividendes o el pagament d'interessos (*tokens de valors*).

Malgrat els esforços normatius inicials, l'ambigüitat continua obstaculitzant les pràctiques comptables amb *tokens* i dificulta que les empreses equilibrin aquesta estructura amb les seves obligacions fiscals. Aquest article vol diferenciar els diferents tipus i funcions dels *tokens* per tal de proposar una gestió comptable per a cadascun. Aquest treball s'estructura de la manera següent: en la secció dos es defineixen i es classifiquen els diferents *tokens*, tenint en compte la classificació de FINMA; la secció tres parla de la gestió comptable i la quatre fa una conclusió final.

2. DEFINICIÓ I CLASSIFICACIÓ DE TOKENS

La definició de *token* no és una qüestió trivial. Tot i que no hi ha un consens a l'hora de definir-lo, des d'una perspectiva tecnològica podríem definir el *token* com un dret digital que només podem trobar a Internet. Pots tenir un *token* si saps quina és la clau privada que està associada a la clau pública (*wallet*) en la qual hi ha el *token*. Totes les criptomonedes, com el bitcoin o l'*ether*, es componen de *tokens* (la unitat més petita i indivisible).

Bitcoin i el protocol bitcoin (Nakamoto, 2008) va marcar el naixement de la tecnologia *Blockchain*. En el protocol bitcoin, els *tokens* es fan servir principalment com un mitjà per compensar les parts pel mecanisme de consens. Ara bé, en alguns *blockchains* públics, perquè el *hash* d'un bloc sigui vàlid ha de tenir un nombre predefinit de zeros inicials que només es pot generar mitjançant un joc d'endevinalles que consumeix recursos informàtics, a això es denomina

¹ "Qualsevol instrument financer pot convertir-se en un valor admès en el blockchain en forma de token digital"

https://www.lykke.com/media/Whitepaper_LykkeExchange.pdf

² Lykke (LKK) tokenitza les seves accions https://www.lykke.com/media/Whitepaper_LykkeExchange.pdf

³ "OilCoin és la primera moneda digital d'EUA que compleix amb la normativa i que té el suport de les reserves reals de petroli https://oilcoin.io/whitepaper/OilCoin_White_Paper.pdf

⁴ Digix (DGX) permet comprar or en tokens mitjançant la plataforma Ethereum. <https://digix.global>

⁵ Rewards.com introduirà un mercat mundial que reunirà més de 100.000.000 productes i 7.000 comerços del sector de la restauració, l'oci, els viatges i la venda minorista <https://www.rewardstoken.io/wp-content/uploads/2018/03/Whitepaper-2018-final.pdf>

prova de treball. El mecanisme de validació de la prova de treball exigeix que l'ordinador executi repetidament un algorisme hashing fins a l'algorisme. Els miners participen en aquest joc a canvi de *tokens*. No obstant això, els *tokens* són molt més que un sistema de recompensa en el protocol bitcoin: serveixen de base unificadora de tota la xarxa. La xarxa existeix per crear i transferir aquests *tokens* després de crear-los a partir del maquinari informàtic i de l'electricitat necessària per facilitar les transaccions de bitcoin. El *token* de bitcoin és una aproximació bàsica del valor que s'espera, i ofereix un suport total a la xarxa bitcoin en general. Com més miners triïn suportar la xarxa, més car i més difícil serà crear un bitcoin, i aquest fet determinarà el valor d'un bitcoin⁶, ja que el temps i el cost de la mineria afecten l'oferta i la demanda i, per tant, el valor. Bitcoin va ser la primera criptomoneda, i el sistema en el qual funcionen els seus *tokens* només té validesa per a aquest tipus de *tokens*. No obstant això, el sistema té unes limitacions importants a causa de la seva configuració. Per crear nous *tokens* calia desplegar i escalar una nova xarxa de *blockchain*, derivada⁷ possiblement de Bitcoin, o emetre *tokens* per sobre la xarxa de *blockchain* ja existent, com Bitcoin. La primera cosa comportava un esforç ímprobable per les dificultats d'escalar i aconseguir efectes de xarxa per a un nou *blockchain*. La segona cosa era complicada per la complexitat que implica mirar de codificar prou informació relacionada amb els nous *tokens* en transaccions de Bitcoin brutes. No hi havia cap model que fos l'ideal. (Sehra, 2017). Les criptomonedes afronten barreres importants d'escala que poden augmentar els preus o alentir els temps de pagament de les transaccions, i els intents per incrementar el volum de les transaccions potser no són efectius.

Després del Bitcoin s'ha assistit a una expansió de l'univers dels *tokens* digitals. Amb la introducció d'Ethereum⁸ el 2015 va sorgir el concepte d'*smart contracts* o contractes intel·ligents descentralitzats. La cadena de blocs Ethereum no només va posar la infraestructura per dur a terme transaccions amb *tokens* digitals primitius, sinó que va oferir la capacitat de crear fàcilment i gestionar autònomament altres *tokens* de valor digitals a la xarxa pública oberta sense intermediaris de confiança. Tant Ethereum com els seus afins poden considerar-se una cadena de blocs de segona generació. Aquestes plataformes, igual que Bitcoin, permeten que els seus

membres emmagatzemin informació amb mètodes resistents a la manipulació, altament resilents i no rebutjables, i compten amb l'*ether*, un *token* de protocol natiu amb el qual es premia els miners que generen blocs vàlids per a la cadena de blocs Ethereum. No obstant això, Ethereum aspira a implementar un protocol de consens més eficient des del punt de vista energètic que la prova de treball: la prova de participació o *proof of stake*. A més a més, Ethereum va un pas endavant a l'hora d'implementar "contractes intel·ligents" capaços d'executar-se i autoaplicar-se de manera automàtica i autònoma, sense mediadors ni intermediaris. Els contractes intel·ligents són *scripts* (codis informàtics) escrits en llenguatge de programació, per la qual cosa els termes del contracte són frases i comandaments que permeten que qualsevol xarxa executi accions. Ethereum obliga als usuaris de la xarxa que volen executar un contracte intel·ligent a pagar als miners un preu (l'anomenat "gas") per cada pas computacional del contracte intel·ligent. Aquests preus són necessaris perquè Ethereum pugui executar programes de contractes intel·ligents ja que, sense ells, els membres de la xarxa podrien saturar la xarxa amb sol·licituds espúries que evitarien l'execució dels contractes intel·ligents. Per tant, el *token*⁹ és una mena de "criptogasolina" necessària perquè funcioni la xarxa. Podem programar la creació d'un *token* i associar-ne els efectes a (1) la creació de nous *tokens* o a (2) obligacions i drets específics que es derivin de contractes intel·ligents. Amb aquest concepte de contractes intel·ligents, que són aplicacions que funcionen per sobre d'una xarxa descentralitzada, es poden crear *tokens* i assignar-se als usuaris, d'aquesta manera se'n facilita la negociació. El procés d'emetre *tokens* i distribuir-los als usuaris a canvi d'un *token* digital primitiu d'una xarxa rep el nom d'*Initial Coin Offering* o Ofertes Inicials de Moneda (ICO).

Els *tokens* poden emetre's com a mitjans de pagament (per exemple, Bitcoin) o com a instruments financers. Un instrument financer és un contracte que comporta un actiu per al titular i una responsabilitat per a l'emissor, per exemple, els bons, les accions, els préstecs o els derivats (com les permutes, opcions i futurs). No obstant això, tal com s'explica en la secció 1, poden crear-se *tokens* per crear efectes de xarxa tokenitzant valors com la reputació de l'usuari en un sistema (referència àugur), un incentiu

⁶ Vegeu Kroll et al., *supra* note 37, en 6 (argumenta que l'èxit de Bitcoin depèn del fet que els participants de la xarxa "acordin que els bitcoins tenen valor de manera que els jugadors estiguin disposats a acceptar pagaments en bitcoins."

⁷ La derivació en el món de les criptomonedes es defineix com la creació d'una nova cadena de blocs a partir d'una d'original, ja sigui per un canvi en les regles del blockchain en què opera la moneda, ja sigui per una discrepància de nodes en una o diverses transaccions històriques.

⁸ Llibre blanc d'Ethereum. http://www.the-blockchain.com/docs/Ethereum_white_paper-a_next_generation_smart_contract_and_decentralized_application_platform-vitalik-buterin.pdf

⁹ La criptomoneda nativa d'Ethereum.

per augmentar l'espai d'emmagatzematge (com Filecoin) o fer servir els *tokens* per a votació en cadena com a mecanisme de decisió. La majoria de les aplicacions o contractes intel·ligents que fan servir *tokens* com a mitjà de control basen el procés de presa de decisions en votacions de titulars dels *tokens* segons la quantitat de *tokens* que tenen (Ruiz, 2017). D'aquesta manera, un *token* pot complir una o diverses de les funcions que enumerem tot seguit: (1) moneda digital, (2) dret digital en un ecosistema de cadena de blocs i (3) intercanvi digital.

És important que els analistes, els organismes reguladors i els inversors distingeixin clarament els *tokens* segons la seva funcionalitat i drets. Els podem classificar en tres grups principals: *tokens de pagament*, *tokens de valors* i *tokens d'utilitat*.¹⁰ Els *tokens* de capital i de deute són tipus de *tokens* de valors.

■ Tokens de pagament (moneda digital)

Són sinònims de criptomonedes i no tenen més funcions ni vincles amb altres projectes de desenvolupament. En alguns casos, aquests *tokens* només desenvolupen la funcionalitat necessària i s'acaben acceptant com a mitjà de pagament durant un temps. Bitcoin (BTC), per exemple, és una moneda purament transaccional. Altres exemples són Zcash (ZEC) i Litecoin (LTC). Les característiques principals són les següents: (1) actuen com a reserva de valor i mitjà d'intercanvi; (2) no les emet una autoritat central; (3) actualment no es consideren moneda de curs legal; (4) no es regeixen per les lleis dels diners, tot i que han de complir amb les obligacions de KYC/AML.¹¹

■ Tokens d'utilitat (dret digital)

Els *tokens* d'utilitat estan associats a la funcionalitat de l'aplicació o de la xarxa d'emissió. Tot i que són una "moneda" interna de la xarxa, no són necessàriament un mitjà de pagament, sinó que concedeixen als propietaris el dret de participar activament en el sistema (davant del paper dels inversors passius) i no tenen característiques de valors. Aquests *tokens* poden comparar-se amb les claus¹² que es fan servir per accedir a un servei online. L'usuari que compra un token durant la ICO té la

capacitat d'accedir a un ecosistema. Els *tokens*, igual que les API, poden funcionar com a claus de servei i oferir accés a infraestructures i a les funcions principals de les plataformes.¹³ Per exemple, si compres amb dòlars una clau API dels Amazon Web Services, pots canviar per temps aquesta clau API en el núvol d'Amazon. La compra d'un token com ether és semblant, en el sentit que pots canviar els ETH per temps de càlcul a la xarxa de càlcul descentralitzada d'Ethereum. Aquest valor de bescanvi dona als *tokens* la seva utilitat inherent (Srinivasan, 27 de maig de 2017). D'altra banda, els *tokens* són un valor transaccional integrat. Els titulars els poden cedir a un tercer o hi poden comerciar en els corresponents intercanvis de *tokens* o dins del sistema. Aquest mecanisme, en la seva essència, ajuda a augmentar el valor total del servei i proporciona als *tokens* liquiditat de mercat potencial i utilitat inherent. Els *tokens* d'utilitat combinen elements funcionals i de consum amb una elevada liquiditat i valor especulatiu. D'una banda, tenen un ús pràctic, ja que permeten l'accés a un producte o servei i tenen valor per participar en activitats especulatives; en aquest sentit, són semblants a peces de col·lecció com podrien ser les obres d'art o fins i tot l'or. D'altra banda, el que tenen en comú amb els actius financers és que es poden vendre en vendes de *tokens* per finançar projectes d'una empresa i es poden negociar en un mercat secundari d'alta liquiditat. Per tant, els legisladors s'enfronten al repte de determinar si un token és un valor negociable o no, tal com ho entenen les lleis en aquesta matèria.¹⁴

■ Tokens de valors (intercanvi digital)

La classificació *tokens* de valors (*securities* en anglès) és àmplia i abasta qualsevol tipus d'actiu negociable. Mitjançant ofertes inicials, els inversors tenen accés a una àmplia varietat de *tokens* de valors, que van des de monedes bescanviables per metalls preciosos a *tokens* als quals donen suport propietats immobiliàries o *tokens* de títols de renda variable. Aquests últims presenten unes característiques pròpies dels títols de renda variable, com les decisions relacionades amb els drets de propietat, els dividendes de l'entitat emissora i el repartiment de beneficis. Els titulars dels *tokens* de valors es consideren propietaris i, a diferència del tipus anterior, tenen poca

¹⁰ Si bé és important remarcar que aquesta distinció és organitzativa i no jurídica.

¹¹ Know your customer (KYC) ("coneix el teu client") fa referència a les activitats de deguda diligència que les institucions financeres i altres empreses regulades han de dur a terme per esbrinar la informació dels seus clients que necessiten per fer-hi negocis. El terme també es fa servir a l'hora d'al·ludir a la reglamentació bancària que regeix aquestes activitats. AML és l'acrònim d'Anti-money Laundering "contra el blanqueig de diners", una sèrie de lleis, procediments o normes que estan dissenyades per combatre les pràctiques de generar beneficis amb accions il·lícites

¹² Article de Balaji S. Srinivasan, CEO d'Earn.com i membre del Consell d'a16z.com <https://medium.com/@balajis>

¹³ Per exemple, si compres una clau API dels Google Cloud Services, obtens un accés directe a la seva funcionalitat i, alhora, pots regalar una clau o vendre-la a una altra persona (tot i que rarament estarà disponible)

¹⁴ Vegeu <https://www.coinbase.com/legal/securities-law-framework.pdf> (Debevoise & Plimpton, 5 de desembre de 2016).

o escassa utilitat. Aquests *tokens* assignen interessos d'inversió als seus titulars com a valors tradicionals. Quan parlem del terme “interessos d'inversió” ens referim a les característiques que pot tenir un *token* susceptible d'augmentar les probabilitats de ser considerat un valor (Debevoise & Plimpton, 5 de desembre de 2016). Són accions o deute en una entitat, semblant a les participacions o bons d'una empresa o a les accions d'una societat limitada. Podem considerar-los valors negociables digitals, i la seva anàlisi és relativament clara, per la qual cosa estaran subjectes a les lleis de valors negociables.

3. GESTIÓ COMPTABLE

La gestió comptable dependrà del tipus de *token* i la seva funcionalitat. En primer lloc trobem els *tokens de pagament*, que serveixen de mitjà de pagament amb el qual s'intercanvien serveis, salaris o béns. En segon lloc hem vist els *tokens d'utilitat*, que es poden fer servir com a incentiu, com a mitjà de pagament o com a clau per accedir a una plataforma. El tercer tipus serien els *tokens de valors*, que poden representar un títol de renda variable, un passiu o un actiu financer. Finalment, hem de considerar els miners i els bescanviadors l'objecte de negoci dels quals són els *tokens digitals*, que en aquest cas es tractarien com a existències.

■ Tokens de pagament com a mitjans de pagament

La proposta de resolució del Parlament Europeu sobre les monedes virtuals (2016/2007 (INI)) considera que, tot i que encara no hi ha una definició universal, moltes vegades es fa referència a les monedes virtuals com a efectiu digital. L'Autoritat Bancària Europea (ABE) entén les monedes virtuals com una representació digital de valor que no emet un banc central ni una autoritat pública, i que no estan associades necessàriament a una moneda fiduciària. D'altra banda, l'Agència Tributària Espanyola en la seva consulta vinculant V1029-15, de 30 de març de 2015, defineix les criptomonedes com un “paper comercial”, i estableix que estan subjectes i exemptes d'IVA.

Per tant, les lleis comptables haurien d'abordar l'intercanvi de criptomonedes per béns o serveis com a transaccions no monetàries. Una permuta es defineix com un “contracte” pel qual les parts intercanvien mercaderies o béns, a diferència de la venda o l'intercanvi de béns, que es duu a terme a canvi de diners. Pensem que els criptopagaments per serveis i béns han d'estar subjectes a les mateixes lleis comptables que s'apliquen a les permutes.

■ Tokens digitals com a salaris

Segons l'IRS (Servei d'Impostos Interns d'EUA, 25 de març de 2014) un contribuent que es dedica a la mineria de moneda virtual obté uns ingressos bruts quan rep la moneda virtual que es deriva d'aquestes activitats. L'IRS obliga a declarar la moneda virtual com a ingressos bruts al valor just de mercat vigent en la data de la recepció, i està subjecta a l'impost sobre treballs autònoms. Els ingressos que s'obtenen per treballs autònoms inclouen tots els guanys bruts que la persona ha obtingut en activitats comercials o negocis que ha dut a terme per compte propi. Per tant, el valor just de mercat de la moneda virtual que es percep pels serveis que ha dut a terme com a contractista independent, expressat en la data de recepció en dòlars nord-americans, es considera un ingrés per un treball autònom i està subjecte a la llei de treballs autònoms.¹⁵ Alhora, la moneda virtual amb què un ocupador paga la remuneració pels serveis prestats constitueix un salari pel que fa a fiscalitat i comptabilitat. En conseqüència, el valor just de mercat de la moneda virtual que s'abona com a salari està subjecte a retencions de l'impost sobre la renda i a cotitzacions socials.

■ Tokens com a existències: miners i intercanviadors

Al món del bitcoin, la mineria és una sèrie d'operacions que permeten crear nous blocs a partir dels quals es deriven nous bitcoins i que el sistema remunera amb un cert nombre de bitcoins. En la mineria no hi ha una relació entre el proveïdor del servei i el destinatari, i on la remuneració que s'abona al proveïdor del servei sigui el contravalor del servei que es dona a l'efecte de jurisprudència, en particular en el cas Tolsma que abans hem esmentat, de manera que, en les activitats de mineria no es pot identificar un destinatari o client efectiu, ja que els nous bitcoins els genera la xarxa de manera automàtica.

“Per tant, l'execució de transaccions no subjectes (com la mineria) i les que són subjectes i exemptes (com la venda de bitcoins), que són objecte de consulta, no donaran dret a la deducció de les despeses que suporta l'assessor.”

Pel que fa als bescanviadors, es va remetre una consulta a l'Institut de Comptabilitat i Auditoria de Comptes (ICAC): les criptomonedes com a existències el 5 de març de 2014. L'ICAC, en resposta a la consulta que va presentar Díké Abogados, va qualificar el Bitcoin i les monedes virtuals, en general, com a existències d'acord amb la seva interpretació en el VRN 10è. Aquí, l'ICAC es refereix als qui utilitzen les criptomonedes com una activitat habitual

¹⁵ Vegeu US FS-2007-18, abril 2007, *Negoci o afecció? La resposta té implicacions en matèria de deduccions i ha de servir per determinar si una activitat és un negoci o una afecció.*

de l'empresa: els anomenats “bescanviadors” o agents de canvi. En aquest cas, la criptomoneda és l'objecte de la seva activitat i es considera com una existència. El volum de negocis de l'empresa el constituirà la venda de les criptomonedes i el marge brut serà la diferència entre la venda i la compra de les criptomonedes, ajustades per les variacions de les existències. Les criptomonedes es computaran al moment de la compra al preu d'adquisició. El criteri de valoració de les existències serà el preu mitjà ponderat (PMP), i la possible deterioració i la recuperació de la deterioració serà el límit màxim del preu de compra, igual que en qualsevol valoració d'existències.

■ Tokens d'utilitat

Els *tokens d'utilitat* concedeixen un dret prepagat a consumir els béns o serveis de l'emissor. Un exemple habitual és l'accés a un programari o a un compte en una plataforma. En estructurar les ICO d'aquesta manera, els *tokens* presenten més atributs propis dels **ingressos diferits** que de títols de renda variable. Una analogia útil és pensar en aquest tipus de *tokens* com una mena de pagaré simple sense interessos que s'emet com a contraprestació de béns o serveis (més endavant, ho detallarem més). Per tant, com que aquestes ICO financen passiu i no títols de renda variable, l'intercanvi de valor s'ha de registrar degudament en els estats financers de l'empresa emissora. L'assentament en el llibre major tindrà un deute a l'efectiu obvi pels ingressos rebuts i segons la NIIF 15 i l'ASU2014-09 equivalent d'US GAAP, crèdit al passiu dels ingressos diferits.

■ Tokens de valors

Segons la CMNV, l'organisme espanyol que s'encarrega de la regulació financera, un token s'ha de considerar un valor negociable: *“(1) Quan els “tokens” atribueixin drets o expectatives de participació en la potencial revaloració o rendibilitat de negocis o projectes o, en general, que presentin o atorguin drets equivalents o semblats als propis de les accions, obligacions o altres instruments financers que inclou l'article 2 del TRLMV; (2) En el cas de tokens que donin dret a accedir a serveis o a rebre béns o productes, que s'ofereixin fent referència, explícitament o implícitament, a l'expectativa d'obtenció pel comprador o inversor d'un benefici com a conseqüència de la seva revaloració o d'alguna remuneració associada a l'instrument o esmentant la seva liquiditat o possibilitat de negociació en mercats equivalents o pretesament similars als mercats de valors subjectes a la regulació.”*

Una vegada que es considera valor negociable, el *token* s'ha de comptabilitzar segons les lleis que regeixen els valors no digitals, com les accions, els bons, etc., depenent de les obligacions o drets subjacents del *token*.

4. CONCLUSIÓ

No distingir entre *tokens d'utilitat* i *tokens de valors* pot provocar una sobrerregulació de la venda de *tokens* d'utilitat, d'aquesta manera es redueix dràsticament el potencial de la “tecnologia de comptabilitat distribuïda” en una estructura empresarial que es basa en l'ecosistema. Es tractaria d'una barrera normativa que perjudicaria el potencial de control que el *blockchain* i la tokenització d'actius representen per a l'economia del futur. Les ICO d'utilitat són el punt de partida perquè una plataforma pugui fer operatiu el poder de la tokenització d'actius. Hi ha una gran quantitat de productes de *blockchain* que assegurin oferir diferents solucions a problemes diversos. No obstant això, la tecnologia *blockchain* podria tenir un potencial més important: podria encarregar-se de les principals tasques dels òrgans de govern i, per tant, es convertiria en un important organitzador, registrador, limitador i incentivador de l'activitat humana. Els *tokens* són l'element de les cadenes de blocs que permet l'accés als serveis o solucions que ofereixen les seves plataformes residents. Aquesta solució tecnològica democratitza la creació de valor, ja que permet que els usuaris accedeixin al valor que creen ells mateixos. Empreses com Facebook comparteixen el valor que creen amb els seus anunciants. Amb aquest enfocament, que es basa en l'accés obert i distribuït que ofereixen els *tokens*, Facebook podria compartir el valor també amb els usuaris que afegeixen valor. Limitar l'accés a aquests *tokens*, per tal de considerar-los a tots valors negociables, frenaria aquest potencial.

Hi ha moltes veus que reclamen als legisladors una distinció clara entre tots dos tipus de *tokens* en el *blockchain*. Julio Faura (8 de febrer de 2018), el responsable de desenvolupament de *blockchain* al Banc Santander va afirmar que *“[...] seria una bona idea separar clarament la funcionalitat del finançament. Barrejar ambdues coses acabarà generant transaccions amb un cost artificialment alt, ja que l'accés a la funcionalitat estaria sotmès a l'especulació. Sempre vaig entendre el paper de l'ether com un mitjà de pagament per fer ús d'una xarxa que implementa un superordenador compartit, un concepte sorprenent que pot canviar el món per sempre. Però el seu doble paper com a token d'accés i com a moneda que emmagatzema*

valor està fent que el concepte resulti car i difícil de fer servir en la pràctica.”¹⁶

Un altre efecte negatiu a l'hora de no diferenciar ambdós tipus de *tokens* és el cost. Les plataformes de *tokens* d'utilitat seran menys eficients a mesura que augmenti el cost del servei a causa de l'especulació i de les barreres d'entrada. La venda de *tokens* d'utilitat “purs” es podria considerar com una venda de valors negociables en cas que els compradors ho percebin com una inversió (especulativa).

Tot i així, som conscients que diferenciar les funcionalitats i, per tant, classificar els *tokens* pot ser una tasca difícil, si tenim en compte que es poden emetre *tokens* que combinin tant els drets de funcionalitat com els interessos d'inversió. Pensem que és molt probable que la regulació acabi definint el *token* de valors com un *token* híbrid amb les restriccions corresponents.

¹⁶ Julio Faura és el responsable d'investigació i desenvolupament de blockchain a Banc Santander. Les opinions que s'expressen són seves. “How to help ICOs go legit” <https://www.coindesk.com/help-icos-go-legit/>

REFERÈNCIES

- Catalani, C., & Gans, J. (Març 2018). *Initial Coin Offerings and the Value of Crypto Tokens*. NBER Working paper No. 24418.
- Debevoise & Plimpton. (5 de desembre de 2016). *Securities Law Analysis of Blockchain Tokens*. <https://www.coinbase.com/legal/securities-law-framework.pdf>.
- Euler, T. (18 de gener de 2018). *The Token Classification Framework: A multi-dimensional tool for understanding and classifying crypto tokens*. <http://www.untitled-inc.com/the-token-classification-framework-a-multi-dimensional-tool-for-understanding-and-classifying-crypto-tokens/>.
- Faura, J. (8 de febrer de 2018). *How to help ICOs go legit*. <https://www.coindesk.com/help-icos-go-legit/>.
- FINMA, S. F. (16 de febrer de 2018). *Guidelines for enquiries regarding the regulatory framework for initial coin offerings (ICO)*.
- Nakamoto, S. (2008). *Bitcoin: A Peer-to-Peer Electronic Cash System*. White Paper.
- Rohr, J., & Wright, A. (2017). *Blockchain-Based Token Sales, Initial Coin Offerings, and the Democratization of Public Capital Markets*. CAL DEMANAR PERMÍS PER CITAR.
- Ruiz, P. (21 de desembre de 2017). *Separating Token Balance from Voting Rights*. <https://github.com/ethereum/EIPs/issues/804>.
- Sehra, A. (2 de juny de 2017). *Economics of Initial Coin Offerings*. <https://medium.com/@avtarsehra/economics-of-initial-coin-offerings-c08331e53ec>.
- Srinivasan, B. S. (27 de maig de 2017). *Thoughts on Tokens. Tokens are early today, but will transform technology tomorrow*. <https://news.earn.com/thoughts-on-tokens-436109aabcbe>.
- US Internal Revenue Service (IRS). (25 de març de 2014). *IRS Virtual Currency Guidance : Virtual Currency Is Treated as Property for U.S. Federal Tax Purposes; General Rules for Property Transactions Apply*. IR-2014-36.
- Weild, D., & Kim, E. (2009). *Market structure is causing the IPO crisis* (Grant Thornton LLP).
- Wyoming House Bill 70. (Febrer 2018). *Open blockchain tokens-exemptions*. Wyoming House Bill 70 (Engrossed) 2018-02-20 - Received for Introduction [HB0070 Detail].

Un compte Pensat per tal que els autònoms, els comerços, els despatxos professionals i les petites empreses es facin grans.

Compte Expansió Negocis Plus PRO

Bonifiquem la teva quota de col·legiat

1 / 6

Aquest nombre és indicatiu del risc del producte. Així, 1/6 és indicatiu de menys risc i 6/6 és indicatiu de més risc.

Banco de Sabadell, S.A. es troba adherit al Fons Espanyol de Garantia de Dipòsits d'Entitats de Crèdit. La quantitat màxima garantida actualment pel fons esmentat és de 100.000 euros per dipositant.

10%	+	0	+	Fins a 20€	+	Gratis
de la teva quota de col·legiat màxim 50 €/anuals.*		comissions d'administració i manteniment. ¹		bonificació de l'1% fins a 20€ bruts al mes en l'emissió de nòmines i assegurances socials, abonament efectiu a partir del 3r mes. ²		Servei Kelvin Retail, informació sobre el comportament del teu negoci. ³

Truca'ns al 900 500 170, identifica't com a membre del teu col·lectiu, organitzem una reunió i comencem a treballar.

* Bonificació del 10% de la quota de col·legiat, associat o agremiat amb un màxim de 50 € per compte amb la quota domiciliada, per a nous clients de captació. La bonificació es realitzarà un únic any per a les quotes domiciliades durant els 12 primers mesos, comptant com a primer mes, el de l'obertura del compte. El pagament es realitzarà en compte el mes següent dels 12 primers mesos.

- Rendibilitat 0% TAE.
- Si domicilies conjuntament l'emissió de nòmines i assegurances socials i, a més a més, si fas un mínim de cinc operacions mensuals amb qualsevol de les seves targetes vinculades al compte, et bonifiquem l'1 %, amb un màxim de 20 euros bruts/mes. La bonificació s'aplicarà a partir del tercer mes de l'obertura del compte. El primer abonament s'efectuarà durant el quart mes a partir de l'obertura del compte i es calcularà prenent com a base els càrrecs del tercer mes realitzats en concepte nòmina i assegurances socials. Els següents processos de revisió/bonificació es faran mensualment.
- Comptaràs amb un servei periòdic d'informació actualitzada sobre el comportament del teu comerç, els teus clients i el teu sector, per ajudar-te en la presa de decisions. També t'oferim el TPV en condicions preferents.

Les excel·lents condicions esmentades del Compte Expansió Negocis Plus PRO es mantindran mentre es compleixi l'únic requisit d'ingressar un mínim de 3.000 euros/mensuals (s'exclouen els ingressos procedents de comptes oberts al grup Banc Sabadell a nom del mateix titular). Si al segon mes no es compleixen aquestes condicions, automàticament el Compte Expansió Negocis Plus PRO passarà a ser un Compte Professional.

sabadellprofessional.com

**Captura el codi QR i
coneix la nostra news
'Professional Informa'**

l'escola d'auditoria)

Gamificació, simulació, aula inversa... noves metodologies per a la formació en Direcció i Gestió d'Empreses

Xavier Llopart

PDI de la Universitat de Barcelona i Director de l'Escola d'Auditoria del CCJCC

INTRODUCCIÓ

Barcelona té una llarga tradició i prestigi en universitats i centres privats de formació orientats als ensenyaments de Direcció i Gestió d'Empreses. Escoles de negocis com, per exemple, IESE i ESADE o la Universitat de Barcelona i la Universitat Pompeu Fabra, ocupen els primers llocs a nivell mundial com a referents de centres formatius segons diferents paràmetres i a diferents rànquings internacionals.

Un dels aspectes que més es valoren en aquests rànquings és la recerca i transferència, sense oblidar la qualitat dels ensenyaments mesurada mitjançant múltiples variables. Un dels aspectes que més pes té en el moment de fer valoracions de centres i ensenyaments és la innovació i creativitat amb metodologies docents aplicades i vinculades a l'adquisició de competències específiques dels alumnes o participants en els diferents mòduls o ensenyaments formatius que imparteix la universitat o el centre.

En els darrers anys la formació orientada a l'adquisició de competències de coneixements i d'habilitats és un tret fonamental que es valora des de l'entrada en vigor del Sistema Europeu d'Educació Superior adoptat a tota Europa i altres països de l'entorn. També aquesta metodologia s'ha implantat als Estats Units i alguns països d'Àsia que també són referents a nivell educatiu.

En la formació professional orientada en l'àmbit de Direcció i Gestió d'Empreses ja es porten a terme, des de fa uns anys, noves metodologies que tenen com a objectiu desenvolupar persones (a diferència de l'orientació anterior d'ensenyar) i amb una clara orientació a habilitats directives i de gestió. Això implica abandonar metodologies, fins a cert punt obsoletes, i fer servir noves formes, no només de transmetre el coneixement, sinó de desenvolupar aquelles competències que el mercat o la societat demanda d'una forma clara i inequívoca.

Això ha de fer millorar la qualitat docent dels ensenyaments que adopten aquestes eines i els hi ha de permetre desenvolupar nous professionals amb una experiència més propera a allò que necessitaran en les seves ocupacions, que s'apropen més a perfils professionals, que

als clàssics llocs de treball que anteriorment permetien definir l'estructura d'una empresa o organització.

Es tracta d'introduir metodologies innovadores que s'adaptin millor a les transformacions i demandes socials. Moltes universitats adopten una estratègia que integra la formació i la innovació docent amb la recerca i que promou la col·laboració entre els professors i l'adquisició de competències fonamentals per a la millora de la qualitat docent.

NOVES METODOLOGIES

Existeix un cert consens en el fet que les noves metodologies docents han de tenir en compte una sèrie de supòsits fonamentals:

- El foment de la cultura pedagògica i de la qualitat docent.
- L'enfortiment de la pluralitat didàctica i de les singularitats docents disciplinars.
- L'enfortiment de les cultures docents interdisciplinars.

Es tracta d'elaborar i realitzar projectes conjunts d'innovació docent de manera que la seva experimentació i documentació reverteixi en la formació dels docents i en la millora de la seva docència. En molts projectes es parteix del model Scholarships of teaching and learning (SoTL). Aquest model d'ensenyament i aprenentatge es distingeix per l'excel·lència a l'ensenyament al reunir les següents condicions:

- El treball s'ha de fer públic i no quedar-se en l'àmbit privat: parlariem d'ensenyament visible que obri portes de l'aula a l'exterior.
- El treball ha de ser susceptible de revisió i crítica per la comunitat universitària.

- El treball ha de ser utilitzat i reconstruït per altres. Els professors excel·lents donen un impacte significatiu en la vida dels seus alumnes però acostumen a quedar com a desconeguts fora de les aules de la seva institució.

Diverses són les noves metodologies possibles i no farem en aquest breu article una descripció, ni tan sols enumeració de la gran quantitat i alternatives que podem triar. Amb una clara orientació al món empresarial hem escollit quatre metodologies, i la nostra intenció és introduir al lector en la seva definició i característiques principals. Les metodologies escollides són les següents:

- Aprenentatge basat en problemes i projectes.
- Gamificació.
- Aula inversa o invertida (TBL i JITT).
- Simulador d'empreses.

APRENTATGE BASAT EN PROBLEMES

L'aprenentatge basat en problemes és un mètode d'ensenyament i aprenentatge centrat en l'estudiant on aquest adquireix coneixements, habilitats i actituds mitjançant situacions de la vida real. La finalitat és formar a les persones per analitzar i enfrontar-se als problemes de la mateixa manera com ho farà en la seva vida professional, és a dir, valorant i integrant el coneixement que el portarà a l'adquisició de competències professionals.

Aquest mètode parteix d'uns principis definitoris bàsics en la seva aplicació i que són, bàsicament, els següents:

- Es presenta el problema al grup.
- Els participants analitzen el problema.
- Es posen objectius d'aprenentatge.
- Estudien i treballen el problema.
- Posen en comú els aprenentatges.

L'aplicació d'aquest mètode suposa unes bases prèvies:

- Coneixement previ del participant: mai es parteix de zero quan es vol aprendre quelcom i la informació prèvia es complementa entre els aprenents.
- Context: l'aprenentatge realitzat en context és més eficaç i som més capaços de recuperar-lo durant més temps.
- Construcció del coneixement: la ment no és un dipòsit buit llest per ser emplenat, cadascú construeix personalment la seva xarxa de coneixements i la interacció és l'element essencial de construcció del coneixement.

Perquè aquest mètode funcioni és necessari disposar de bons tutors, de bons casos i un coneixement previ. Això permetrà un bon funcionament del grup amb interès i motivació, la qual cosa facilitarà l'estudi i els resultats de l'aprenentatge.

El procés s'articula en set etapes (*seven steps*): llegir el problema, resoldre dubtes conceptuals, analitzar mitjançant *brainstorming* o altres eines similars, relacionar i organitzar idees i conceptes, marcar objectius d'aprenentatge, estudiar i analitzar el tema objecte amb detall i, finalment, sintetitzar i compartir la nova informació amb els altres participants en el procés formatiu.

APRENTATGE BASAT EN PROJECTES

L'aprenentatge basat en projectes és una metodologia que permet als participants adquirir coneixements i competències clau mitjançant l'elaboració de projectes que donen resposta a la vida real professional. Es basa en metodologies de treball a l'empresa on s'organitzen equips de treball per desenvolupar projectes específics de curta i mitja durada i objectius totalment definits.

És l'aprenentatge que es produeix com a resultat de l'esforç que ha de fer un participant per realitzar un projecte, entès com a producte potencialment vendible.

Fer un projecte que es concreta en l'elaboració d'un informe econòmic sobre un problema concret orientat a la sortida professional, basant-se en un bon coneixement de les fonts adequades, desenvolupant, en molts casos, activitats transversals de treball en equip.

Les activitats programades ho han de ser com un procés d'aprenentatge continu i homogeni, sense fixar-se en la vessant avaluativa i potenciant la vessant formativa.

L'organització del coneixement s'estableix seguint unes determinades pautes de funcionament que poden ser modificades en funció de la naturalesa del projecte i el nombre de participants en la formació. Aquestes fases podrien ser les següents:

- Elaborar un llistat de criteris de qualitat per a la selecció de fonts rigoroses i d'experts per tal de facilitar-lo als participants i millorar la bibliografia que hauran d'utilitzar per donar resposta al projecte plantejat.
- Dissenyar un taller presencial per posar en pràctica el punt anterior.
- Dissenyar una activitat pràctica sobre on es fa la cerca dels articles de caire més específic i acadèmic, en alguns casos, per tal de ser utilitzat com una referència en el seu projecte.
- Elaborar una guia amb les pautes per l'elaboració d'un informe econòmic.

L'elaboració de mapes conceptuals, una bona planificació del grup i el control de les sessions de treball dels grups, així com l'establiment de rúbriques clares per avaluar les diferents activitats o fases és fonamental per a l'èxit d'aquesta metodologia.

La motivació i el foment del treball en equip o a partir de grups és també fonamental en aquesta metodologia. Les formes d'avaluació es duran a terme a l'inici, durant i al final del projecte i seran de tipus doble, per part del tutor i l'avaluació entre iguals.

Els factors clau per a l'èxit en l'aplicació d'aquesta metodologia són:

- Plantejar reptes ambiciosos però abastables.
- Establir criteris de qualitat clars.
- Planificar el treball a realitzar de forma detallada.
- Generar interdependència positiva i exigibilitat individual.
- Realitzar un seguiment adequat del treball dels grups o equips.

GAMIFICACIÓ

Aquesta és una tècnica d'aprenentatge que es desenvolupa en el món empresarial a partir de l'any 2008 i que trasllada la mecànica dels jocs (tècniques, elements i dinàmiques pròpies) en l'àmbit de formació professional per tal de permetre assolir als participants una millora de coneixements, o d'alguna habilitat, i sempre buscant la motivació pel joc. Això permet interioritzar millor els coneixements generant experiències positives a l'usuari.

Aquest concepte s'ha anat potenciant els darrers anys com a conseqüència del desenvolupament de l'entorn digital dels videojocs.

Igual que als jocs, la forma de recompensa que està en funció dels objectius assolits pot ser diversa: acumulació de punts, assoliment de nivells, premis i regals i reptes, entre d'altres. La idea de la gamificació no es la creació del joc, sinó utilitzar els sistemes de puntuació-recompensa-objectiu que normalment hi apareixen.

Les mecàniques dels jocs empresarials tenen tres components bàsics: memoritzar, relacionar conceptes i l'algoritme d'actuació programació. El desenvolupament del treball en equip, la creativitat i la participació són els elements fonamentals del seu èxit, a més de l'atractiu del plantejament en si mateix.

L'AULA INVERTIDA I L'APRENTATGE BASAT EN EQUIPS (TEAM BASED LEARNING)

L'aprenentatge basat en equips és una estratègia d'ensenyament innovadora i simple basada en el treball col·laboratiu que combina tasques individuals fora de l'aula i els beneficis que proporciona el desenvolupament d'activitats en petits equips dins de grups nombrosos d'estudiants.

L'objectiu general del mètode és estimular la motivació, millorar l'aprenentatge i augmentar el rendiment dels estudiants. Amb això s'aconsegueix estimular la feina prèvia i el treball continuat, augmentar la capacitat d'anàlisi dels participants, millorar l'organització de l'estudi i la gestió del temps dels participants i facilitar la presa de consciència dels estudiants, del progrés de desenvolupament de les seves aptituds i coneixements.

Requereix una fase prèvia de preparació i de treball individual amb un test d'assegurament de l'aprenentatge inicial individual. Una segona fase, posterior al treball en grup, per validar l'aprenentatge grupal inicial. La tercera fase se centra en l'aplicació dels conceptes amb activitats d'aplicació per resoldre problemes rellevants i l'avaluació final amb autoavaluació i coavaluació.

L'AULA INVERTIDA I L'ENFOCAMENT JITT (JUST IN TIME TEACHING)

El lloc de desenvolupament de l'aprenentatge a l'aula invertida es troba a mig camí entre les classes expositives, l'estudi independent i l'aprenentatge col·laboratiu o grupal. El model tradicional es

fonamenta en el procés classe-estudi, mentre que a l'aula invertida el model és l'invers. El treball individual previ suposa recordar i comprendre, el treball a l'aula és d'anàlisi i aplicació i el treball grupal és d'avaluació i creació.

El procés del JITT es desenvolupa en les següents fases:

- El tutor fa arribar els materials als participants.
- S'estudien, reflexionen i responen a qüestionaris sobre l'objecte o matèria d'anàlisi.
- Els participants van preparats a les sessions presencials amb preguntes sobre l'estudi realitzat.
- Les sessions presencials serveixen per discutir, aplicar i exercitar els coneixements adquirits.

Una variant desenvolupada a Harvard pel professor Eric Mazur és la Peer Instruction que permet millorar l'aprenentatge mitjançant la discussió grupal d'argumentacions consensuades amb preguntes i posada en comú de respostes possibles.

Aquesta tècnica també ha permès desenvolupar el model d'aprenentatge experiencial aplicant principis adquirits en la pràctica professional de la matèria desenvolupada.

SIMULADOR D'EMPRESES

En termes generals, un simulador és una emulació exacta del comportament d'un mercat on es reproduïxen amb precisió les variables que influeixen i condicionen els resultats.

La funció del simulador és reproduir comportaments d'un sector o mercat concret, acomplint el principi de la interferència, és a dir, el que fa una empresa interfereix en les competidores. Un bon simulador ha de contemplar la majoria de variables que en la realitat influeixen en un resultat, en una conseqüència. Normalment, estan desenvolupats sobre diferents funcions empresarials (finances, màrqueting, producció, recursos humans, direcció d'operacions, entre d'altres).

Els simuladors poden ser més o menys complexes en funció dels aspectes que condicionin en el seu desenvolupament. Els que normalment es tenen en compte en un simulador són: tipus d'empresa, àrees funcionals implicades, condicions de mercat, nombre de decisions, temps per analitzar i prendre decisions i universos i nombre d'empreses que hi intervenen. També és important tenir en compte que es poden

utilitzar per a la creació de negocis o per a empreses consolidades amb una dilatada trajectòria en el mercat. Finalment, també és important destacar que l'èxit en una simulació no depèn exclusivament del resultat econòmic ja que no necessàriament aquest és el factor d'èxit empresarial.

Totes aquestes metodologies que estan en fase de consolidació a nivell d'ensenyament superior tenen molt recorregut per a la formació dels futurs directius i executius d'empresa, considerant el desenvolupament de competències que normalment això suposa. Hem d'invertir i apostar per aquestes eines en la formació dels futurs auditors que els hi permetrà tenir una visió molt més global del que és la gestió empresarial.

El Col·legi de Censors Jurats de Comptes de Catalunya, al Màster d'Auditoria de Comptes i Comptabilitat que desenvolupa conjuntament amb la Universitat Abat Oliba, està implantant aquestes metodologies per al desenvolupament dels estudiants, la qual cosa permetrà aconseguir una qualificació superior dels nostres alumnes, dintre d'aquest procés de millora de la qualitat i la innovació en el qual estem compromesos permanentment.

BIBLIOGRAFIA

- FELDER, Richard M. (2000): "The Scholarship of Teaching", en: *Chem. Engr. Education*, 34 (2), p. 144.
- GIASSICK, C. E.; TAYLOR, M., i MAEROFF, G. I. (1997): "Scholarship Assessed", en: *Fifth AAHE Conference on Faculty Roles and Rewards*. San Diego, California, juny.
- HEALEY, Mick (2000): "Developing the Scholarship of Teaching in Higher Education: a Discipline-Based Approach", en: *Higher Education Research and Development*, 19 (2), p. 169-189.
- KING, A. (1993). *From sage on the stage to guide on the side*. *College teaching*, 41(1), p. 30-35.
- LEE, Joey J., et al. *Greenify: A Real-World Action Game for Climate Change Education*. *Simulation & Gaming*, 2013.
- PULIDO, A.; LÓPEZ, A.M. (1999): "Predicción y simulación aplicada a la economía y gestión de empresas". Ediciones Pirámide, S.A. Madrid.

CAIXA D'ENGINYERS

Més de 170.000 socis ja ens han escollit

Fes-te'n soci i descobreix totes les
solucions de FINANÇAMENT que oferim
als membres del **Col·legi de Censors
Jurats de Comptes de Catalunya**.

Som una **societat cooperativa de crèdit amb més de 50 anys d'experiència en el sector**, en la qual ens esforcem cada dia per satisfer les necessitats dels nostres socis amb una àmplia gamma de solucions per finançar els teus projectes en les millors condicions.

PRÉSTECES ECO · HIPOTEQUES · PÒLISSES · RÈNTING

Màxima disponibilitat en les nostres oficines amb **horari ininterromput de 8.30 a 19.00h.**

T'esperem a **Camèlies, 42 · Tel. 93 219 42 02**

També pots trucar a **BancaTELEFÒNICA**, al 902 300 321 (+34 933 102 626), de dilluns a divendres de 8.00 a 21.00h; serà un plaer atendre't.

L'assegurament de la informació no financera

Patricia Reverter

Directora de
Sostenibilitat a KPMG

Els últims anys hem vist un increment significatiu de l'escrutini que exerceixen els mercats en particular, i la societat en general, sobre les empreses, cosa que incentiva les companyies a millorar la informació que ofereixen als seus grups d'interès.

Per poder satisfer aquesta demanda, el report d'informació no financera és una eina clau que, al seu torn, involuciona ràpidament, sobretot, després de l'aprovació de la Directiva d'Informació No Financera i l'efectiva transposició a Espanya a través de l'RDL 18/2017.¹ El fet de tenir informació clara en matèries no financeres relacionades amb els models de negoci, de govern, d'ètica i integritat, de gestió de riscos, així com indicadors que permetin mostrar les pràctiques sostenibles, ja no és una qüestió només d'uns pocs, sinó que en realitat estem davant d'un interès creixent, per part de les companyies, de satisfer les demandes d'informació que implica el moment.

Paral·lelament, aquesta informació necessita ser fiable, tant per als mercats com per als mateixos òrgans de govern, qüestió que per si mateixa planteja diversos reptes per als auditors. Segons l'últim estudi de KPMG sobre *reporting* de responsabilitat corporativa 2017,² l'assegurament de la informació no financera s'ha més que duplicat els últims 12 anys en l'àmbit global, la qual cosa mostra clarament l'interès creixent per part de les organitzacions informants, per generar credibilitat i confiança pel que fa a la informació que ofereixen al mercat.

És important entendre que la varietat de les diverses temàtiques sobre les quals s'informa, així com l'absència d'entorns de control i *reporting* amb prou maduresa com per ser revisats segons les normes d'auditoria, han impulsat l'ús d'altres normes d'assegurament que permeten més flexibilitat a l'hora d'enfocar i desenvolupar els encàrrecs de revisió.

En aquest mateix sentit, la norma ISAE 3000, que ha elaborat l'International Audit and Assurance Standards Board (IAASB), per a encàrrecs de revisió d'informació no financera es revela com la norma que més es fa servir, segurament per la possibilitat que ofereix, tant pel que fa als nivells d'assegurament com pel que fa a la flexibilitat de l'encàrrec en relació amb la naturalesa, l'abast i l'extensió dels procediments que cal dur a terme.

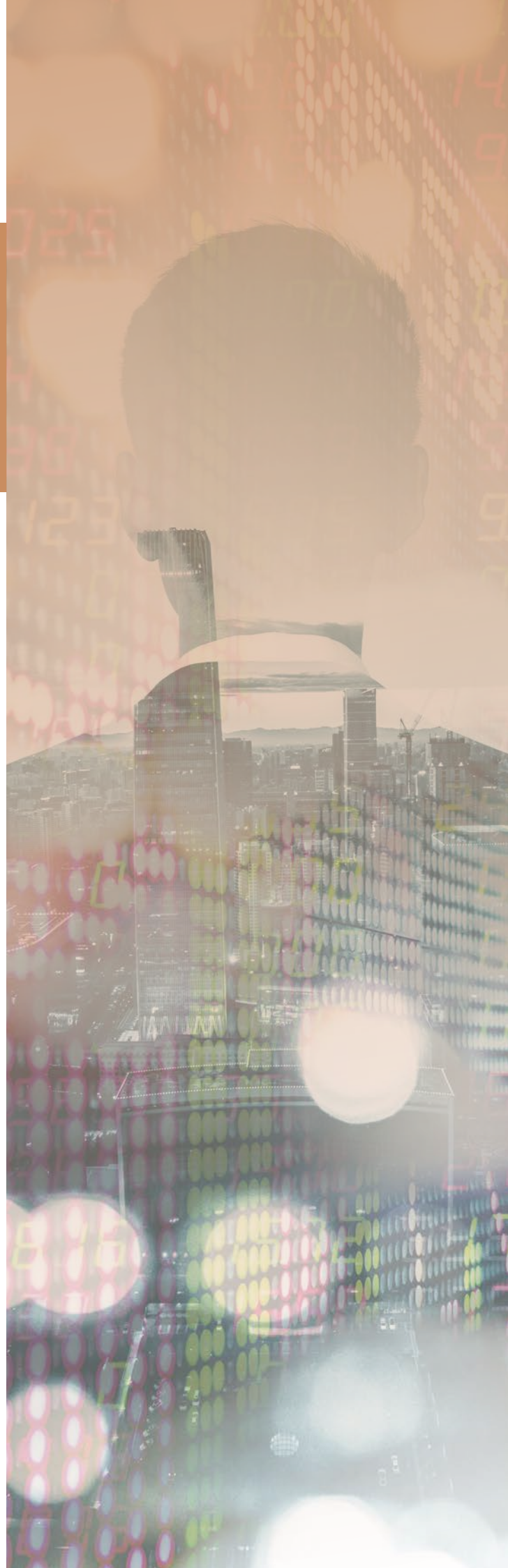
¹ <https://www.boe.es/buscar/doc.php?id=BOE-A-2017-13643>

² <https://home.kpmg.com/xx/en/home/insights/2017/10/the-kpmg-survey-of-corporate-responsibility-reporting-2017.html>

Fent-se ressò de tot aquest context, i justament perquè encara resten moltes qüestions obertes que depenen del judici professional, Accountancy Europe ha publicat recentment una anàlisi de la situació³ amb l'objectiu d'impulsar nous desenvolupaments en el marc dels encàrrecs de revisió no financera, que permetin abordar els reptes actuals que estan relacionats amb els criteris de revisió, els nivells d'assegurament, l'abast dels encàrrecs, la manera i els criteris en què es presenta la informació per part de les companyies, i fins i tot la intel·ligibilitat dels informes de revisió. Així mateix, la mateixa anàlisi remarca que l'avenç en aquest tipus d'assegurament és un procés que ha d'anar acompanyat de la millora en els sistemes d'informació i control de les companyies informants.

Davant d'aquesta realitat, s'obren nous camps d'actuació per a la professió. El paper de l'auditor ha d'enfocar-se a impulsar un model d'assegurament que permeti oferir confiança a les diferents parts interessades, de conformitat amb allò que estableix la norma. A més, s'ha d'entendre com un treball professional i independent que impulsarà l'avenç de les organitzacions informants vers millors entorns d'informació i control. En definitiva, els nous encàrrecs de revisió de informació no financera han de contribuir a que els inversors, els òrgans de govern, els consumidors, i la societat en general, obtinguin informació fiable per millorar els seus processos de presa de decisió.

³ <https://www.accountancyeurope.eu/publications/responding-to-assurance-needs-on-non-financial-information/>

l'empresa)

Millor control intern, millor gestió

Javier Faleato Ramos

Director general de l'Institut
d'Auditors Interns

Els diversos escàndols empresarials que han tingut lloc els últims anys i l'augment de la conscienciació social sobre la manera d'operar de les companyies han fet palesa la importància d'establir-hi un entorn de control i uns mecanismes adients que minvin els riscos als quals s'enfronten, que defineixin de quina manera s'ha d'operar i que influeixin realment en la forma d'actuar de les persones.

Així ho esperen els grups d'interès de qualsevol organització (clients, accionistes, reguladors i supervisors, proveïdors, empleats) i la societat en general, i és al que ha d'aspirar qualsevol companyia.

A més a més, els canvis que s'han produït en l'òrbita dels negocis i en l'esquema operatiu de les organitzacions han impactat en el quefer empresarial, i provoquen la necessitat d'actualitzar teories i conceptes sobre el disseny, implantació i funcionament del sistema de control intern, l'avaluació permanent de l'efectivitat del qual recau en l'auditor intern.

The Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission (COSO) estableix els fonaments del control intern en les organitzacions i es considera la convergència mundial en aquesta matèria. És responsable, entre d'altres, de l'Informe *Control intern-marc integrat*, i de l'última actualització, *Gestió del risc empresarial: integrant estratègia i acompliment*.

COSO defineix el control intern com un procés, responsabilitat del Consell d'administració, desenvolupat per tota l'organització i dissenyat per promocionar un grau de seguretat raonable en la cobertura dels riscos que atempten contra la consecució dels objectius empresarials.

Estableix cinc components rellevants i relacionats entre si en els models de control intern: l'ambient de control, l'avaluació dels riscos, les activitats de control, la informació i la comunicació i, finalment, la supervisió.

L'ambient de control n'és la base i és alhora el més intangible i difícil d'avaluar. És el component que marca la pauta de comportament d'una organització: els valors ètics, la disciplina, la capacitat i estructura organitzativa, la segregació de funcions i el desenvolupament professional.

La convergència mundial que s'ha esmentat abans, sobre el control intern i la responsabilitat del Consell d'administració en l'establiment d'un ambient de control, no és intrascendent. La cultura, els valors i la manera d'operar de l'organització ha de partir del mateix Consell, així com les normes de conducta

que s'apliquen al personal sense distinció de nivells i jerarquies, a les quals també està subjecte el màxim òrgan.

O el que és el mateix, passem del *tone at the top* al *commitment from the top*. De manera descendent, implica a l'alta direcció i a tot el personal, i així s'assegura de manera raonable el compliment dels objectius que volen aconseguir-se en tots els termes: informació, operació i compliment del marc regulador al qual estigui subjecta l'organització.

No hem d'oblidar que és l'alta direcció qui ha d'establir el nivell de tolerància i inclinació al risc de l'entitat, i avaluar la probabilitat d'impacte dels riscos que són inherents a l'activitat de l'organització. D'aquesta manera es podran gestionar tots els riscos i aplicar els procediments adients per a la prevenció i detecció.

En organitzacions de tot tipus s'han fet imprescindibles uns marcs de bon govern que millorin l'eficàcia i responsabilitat en la seva gestió, i s'alineen amb les millors pràctiques internacionals. Aquests marcs han de reforçar el control intern i evitar l'abús de poder a través de contrapesos al poder.

Amb aquesta premissa, les reformes legislatives dels últims anys –com la Llei de societats de capital o el Codi de Bon Govern– han establert una sèrie de recomanacions sobre aquest tema, i, a més a més, s'assignen als consells d'administració i comissions d'auditoria importants responsabilitats de supervisió dels sistemes de control intern i gestió de riscos i informació financera.

No pot existir aquest bon govern corporatiu sense una auditoria interna que sigui eficaç, ja que, com a mà dreta i assessora de confiança de les comissions d'auditoria, té cura del bon funcionament d'aquests sistemes i en promou la millora contínua, alhora que contribueix a fer que les organitzacions s'anticipin als riscos, amb la qual cosa es garanteix que l'activitat i els processos interns es duen a terme correctament.

Entre les seves funcions, l'auditoria interna té la responsabilitat d'aportar la seva visió de negoci orientada als riscos crítics de la companyia i promoure millores que es basen en el coneixement de l'organització; analitzar l'operativa i el compliment normatiu; informar a la direcció sobre els aspectes crítics, i alertar perquè l'empresa no traspassi les línies vermelles que marca el Consell d'administració.

En definitiva, l'auditoria interna ha de supervisar amb un enfocament orientat a riscos si els controls que hi ha en l'organització són adequats per mitigar-los, i si els processos de govern són eficaços i eficients. D'aquesta manera es posiciona com a agent de canvi, en adaptació constant, que dona suport a la transformació de les empreses i la promoció d'una cultura corporativa que es basa en els valors distintius de cada companyia.

Les organitzacions que gestionen i generen el valor del canvi ordenadament, disposen de processos i procediments clars i formalitzats que en defineixen el funcionament i monitoritzen l'entorn més immediat.

Cada vegada, les companyies són més complexes i complicades de gestionar, però això no deixa de ser una oportunitat perquè impulsin canvis a través de la cultura corporativa, de la millora de l'enfocament en la gestió dels riscos –especialment els emergents–, i de l'enfortiment de l'ambient de control.

La societat en la qual ens desenvolupen és més crítica i exigent amb la manera d'operar de les companyies. A això s'uneix la incorporació al mercat laboral de noves generacions que, d'acord amb el seu temps, demanden treballar en companyies sostenibles, transparents, solidàries i amb uns ambients de control forts que en garanteixin la sostenibilitat i creixement, sense deixar de renunciar a uns valors amb els quals la societat ja està compromesa.

Totes aquestes raons s'afegeixen a les que hem exposat abans, per tal d'implantar realment una cultura corporativa que sigui la base del bon fer i el mètode per minvar riscos reputacionals que puguin posar en risc la seva supervivència.

Smart Banking

Kreedit[®]
finançament empresarial

Passeig de Gràcia, 54, 5a. C
08007 Barcelona
T. 934 675 641 · info@kreedit.com
www.kreedit.com

Soci protector

ACCID
Associació Catalana
de Comptabilitat i Direcció

Promotor financer de

Institut Català
de Finances

*“Volem ser la corredoria independent
de la seva empresa en la contractació
del finançament bancari”*